

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V., Váci-körút 18.
hová minden küldemény
intézendő.

ZSIDÓ FELEKEZETI JELLEGŰ
POLITIKAI ÉS SZÉPIRODALMI KÖZLÖNY.
SZERKESZTI: SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:
Egész évre házhoz küldve . 16 kor
Fél évre 8 .
Negyedévre 4 .

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tartalom:

Autonomiáinkról. — Új bor. Irta: *Komáromi Sándor*. — A román zsidók jogállapotáról. — Gyöngyszemek a talmudból és midrásból. Irja: *Szabolcsi Miksa*. — Keserves szabadság (Tárcza) Irta: *Hazai Hugó*. — Donna Clara. (Heine). Fordította: Dr. *Feleki Sándor*. — Az egyetemi ifjuság. — Meiselné. — Hírek. — Közgazdaság. Hirdetések.

A mellékleten: A községkerületi elnökök gyűlése. (Az Izr. Orsz. Irodájának jelentése). — Héber-perzsa szótár. Ösmerteti: *Doctor*. — A drámai költészet és színház a zsidóknál. *Huber Lipót* munkájából. — Egy kis imádság. (Elbeszélés.) Irta: *Kompert Lipót*.

Naptár:

(Vasárnap 1900. november 4.) 5661. Marchesvan hó 12-ike. Hétfő 13-ika. Kedd 14-ike. Szerda 15-ike. Csütörtök 16-ika. Péntek 17-ike. Szombat 18-ika. Hetiszidra: **Vajeró**. (Mózes I. könyve 18., 19., 20., 21., 22-ik fejezetei.) Haftóra: »Ve-hammelech Dóvid zóken bo bájo-mim...« (Királyok 2. könyve 1. fejezete kezdetétől a 38-ik versig.)

Autonomiáinkról.

§ Az izraelita községkerületek elnökei ez évi rendes közgyűlésüket — amint azt előre jeleztük — folyó hó 1-én a pesti izraelita hitközség üléstermében tartották. A tanácskozás alapját az Országos Irodának előterjesztett terjedelmes jelentése képezte, melyet a lap mellékletén egész terjedelmében közlünk. E jelentésben az Iroda szokott nyíltsággal tárja fel a helyzetet, de tájékoztatást nyújt sokoldalú tevékenységéről is, melyet zajtalanul ugyan, de annál nagyobb erélyvel, következetességgel és nem csekély sikerrel kifejtett. Érdemes rá, hogy vele foglalkozzunk.

A jelentés elején a fölötti mély sajnálkozásának ad kifejezést az Iroda, hogy az *autonomia* ügyét megoldásához közelebb vinni nem sikerült. Pedig már négy éve mult, hogy a kerületi elnökök gyűlése a kormánynak egy újabb zsidó kongresszus egybehívása iránti előterjesztést átnyújtott, melynek elintézését azóta évről-évre megsűrgette. Valahányszor a kerületi elnökök ez ügyben a vallásügyi kormánynál tisztelegtek, mindig — bár elhalasztó, — de mégis biztató választ kaptak, sőt mult évben bizonyos *ideiglenes intézkedéseket* helyeztek kilátásba, melyek felekezetünk szervezetének újabb és sikeresebb módon való megállapítására az utat egyengetni lennének hivatva. De eddigelé még az ideiglenes intézkedések sem váltak ténynyé, jóllehet az Iroda azok szükségességére minden alkalommal rámutatott. Annak beigazolására, hogy

az autonómia kérdésében az eddigi sikertelenség oka nem laza eljárásban, vagy mulasztásban kereshető, az Iroda kiemeli jelentésében utolsó évi működésének főbb mozzanatait, melyek neki csakugyan fényes igazolásul szolgálhatnak.

»Egyetlen felekezeti ügyünket szabályozta csupán a kormány utolsó együttlétünk óta: a *circumcisio* ügyét, de kénytelenek vagyunk bevallani, hogy az erre vonatkozó szabályrendelet kibocsájtása nem nekünk tudható be érdemül.« — E szavakkal kezdi az Iroda a tevékenységéről szóló részletes beszámolást és közli azt a jegyzékváltást, mely közte és a vallásügyi minisztérium között folyt és a körülmetélési ügynek oly módon való szabályozásával végződött, amint azt a folyó év elején életbelépett ismeretes belügyminiszteri körrendelet megállapította. E jegyzékváltásból kitűnik, hogy az Iroda egymásután három ízben ellenezte, hogy a kormány ebbe az ügybe belenyuljon. Felemlítette, hogy a rendezettebb hitközségekben ez az ügy már szabályozva van és erélyesen ellenezte, hogy az *első kormányintézkedés, mely a recepció után kibocsájtatik, épp a körülmetélést tárgyalja, mely ügy legkényesebb vallásügyeink egyikét képezi*. Hogy a minisztérium a szabályozás szándékát fel nem adta, annak csakis az volt az oka, hogy az *orthodox közvetítő bizottság, amelyhez a minisztérium szintén véleményért fordult, oda nyilatkozott, hogy »a rituális körülmetélés körüli eljárás szabályozása ellen hitvallási szempontból észrevétele nincsen«*. Amikor erre való hivatkozással a minisztérium *negyed-*

izben hívta fel az Irodát ez ügyben nyilatkozatra annak hangsúlyozásával, hogy a kormány az ügynek közegészségügyi szempontból való rendezését elodázhatatlannak tartja, akkor igyekezett az Iroda megmenteni azt, ami még megmenthető volt. Hogy ugyanis a rendezés ne olyan legyen, hogy hitközségeink megrendszabályozásának látsszassék, hanem akképpen eszközöltessék, hogy a kibocsátandó rendelet köteleességévé tegye minden izraelita hitközségnek, hogy a körülmetélési ügy kezelésénél a tekintélyes izraelita hitközségeknél már érvényben levő szabályokat szigorúan szem előtt tartsa.

Ez az ügy eszünkbe juttatja azt a tíz év előtti házassági ügyet, amelyben az *orthodox közvetítő bizottság* véleményes jelentése lehetővé tette azt, hogy a miniszterium egy az első férjétől Getlevéllel el nem bocsátott nőnek más férfiúval történt összeadását az izraelita esketési anyakönyvbe bejegyeztetni rendelte, mert a nő második házassága *»a zsidó házassági jog értelmében is alakilag érvényesen megkötötnék tekintendő«*. Nem akarjuk az *orthodox közvetítő bizottságot* azzal vádolni, hogy vallástörvényeink szigorú betartása iránt érzékkel nem bír, de úgy a most említett házassági ügyben, valamint a fönt érintett körülmetélési ügyben adott véleményei után joggal mondhatjuk, hogy a nevezett közvetítő bizottság fontos felekezeti ügyeinkben véleményes jelentéseit *nem a szükséges körülményekkel adja meg.*

A *kóserhus* árusításának újabb szabályozása iránt is mutatkozott a kormánynál hajlam. Itt is az volt az Iroda álláspontja, hogy ez az ügy azok közé tartozik, melyeknek *végleges* rendezése a felekezet autonóm hatásköréhez tartozik és sikerült is kivinnie, hogy a kormány a kóserhus árusítása tárgyában kibocsátott régi szabályrendelet megváltoztatásától elállott.

Különös jelenség, hogy a kormánynál csak *rituális* ügyeink rendezése iránt mutatkozik érdeklődés. A mi az izr. *hitközségi rend* megszilárdítását illeti, csupán azt képes az Iroda kiemelni, hogy az utolsó évben az administratio nem tért el attól az iránytól, melyet az 1885. és 1888. évi szabályrendeletek kijelöltek és melynek alapeszméje az: hogy az *egységes zsidó hitfelekezet* kebelében az egyének lelkiismereti szabadsága sérelmet ne szenvedjen, de e mellett ügyelet legyen arra, hogy minden egyes területen az izraeliták anyagi ereje vallásos testületeink magasztos céljának elérésére lehetőleg együtt tartsassék. E téren is minden esetben az Iroda jelentésével találkozunk, — melynek alapján a miniszterium a felekezet érdekeinek megfelelően intézkedett.

Igen érdekes fejezete a jelentésnek, a mely a *lelkészi jövedelem kiegészítéséről* szól. Mindössze

47 rabbiság jövedelmét állapítottak meg eddigéig, de ezek közül is csak 21-nek a jövedelmét egészítették ki részben. A többinél nehézséget okoz az, hogy a rabbisági hivatal vagy rabbihelyettes-sel van betöltve, akinek a törvény szerint jövedelmi kiegészítésre igénye nincsen, vagy pedig oly rabbival, aki nem bír azzal a képességgel, melyhez a törvény a jövedelemnek 1600 koronáig való kiegészítését kötötte. Helyeseljük a jelentésnek a hitközségünkhöz intézett azt a felhívást, hogy *rabbihelyetteseiket a mostani jogaik és kötelezettségeik érintetlenül hagyásával tegyék meg rabbikká*, hogy ezáltal részükre a jövedelem állami kiegészítését lehetővé tegyék. Hisz ugyanis nagyon csekély az a segély, mely felekezetünkre a kongrua-törvény alapján jut. Az állami költségvetésben a folyó évre a lelkészi jövedelem kiegészítésére *egy millió korona* volt előirányozva és ebből az összegből a mi felekezetünk 5355 korona 41 fillért vett igénybe. Nem elégedhetik meg tehát felekezetünk a kongrua törvény által nyújtott előnyökkel, hanem az állami dotációnak a többi egyházak dotációjára arányában való felemelését kell szorgalmaznia és ezért helyesen fogták fel a kerületi elnökök a felekezet irányában köteleességüket, midőn az Iroda jelentése alapján elhatározták, hogy a kormányhoz előterjesztést intéznek azzal a kérelemmel, hogy a legszükségesebb segélyek megadhatására az állami költségvetésben az *izraelita egyházi célokra* megállapított javadalmi összeget végre már a többi egyház dotációjára arányában emelje, ami által felekezetünkre e czímen *legalább százezer korona* jutna.

A Közalap viszonyait is ismerteti a jelentés, mely ennek utána rátér az irodának azon tevékenységére, melyet a községkerületekkel, hitközségekkel, minisztériumokkal, hatóságokkal és egyesekkel folytatott élénk érintkezésével kifejtett. Végül pedig konstatálja a *hitközségek bevételi forrásainak évről-évre való apadását*, valamint azt a *vesztéséget*, melyet felekezetünk az *áttérések* által szenved. És mindebből arra a következtetésre jut, hogy a *keresztény egyházak között egyetlenegy sincs, melynek az egyházpolitikai törvények csak megközelítőleg akkora kárt okoztak volna, mint az izraelita felekezetnek.* De ezt nem panaszképpen említi fel, mert a zsidóság a liberálisizmus dalra jutását áldozatok árán is örömmel üdvözlí. Aggodalommal csak az tölti el az Irodát, hogy jelen viszonyaink mellett hitközségeink nem fejlődhetnek és a hazai zsidóság, mint *törvényes bevett felekezet*, a reá háruló köteleességeket nem teljesítheti. Csúpan abban a hitben lel vigaszt, hogy a kellően szabályozott és biztosított *autonómiában fogja a felekezet majd megtalálni azt az életforrást*, melyből az intézményeinek, valamint a hitélet és vallásos érzület fejlesztésére szük-

séges erőt és tehetséget meritheti. Azt a javaslatot terjeszti tehát elő az iroda, hogy a kormánynál a négy évvel ezelőtt beadott előterjesztés elintézése megsürgettesse, melyben a kerületi elnökök a zsidó autonómia újabb szabályozásának lehetővé tételét kérték. A kerületi elnökök e javaslathoz hozzájárultak és így most már *ötödikben* intéznek felterjesztést a kormányhoz, autonómiánk ügyében.

Minthogy Ő felsége legkegyelmesebb engedélye nélkül kongresszus nem tartható, ezért az engedélyért pedig a kormánynak kell legfelső helyre előterjesztést tennie, a kerületi elnökök természetesen nem határozhattak mást, mint csakis azt, hogy újból a kormányhoz folyamodnak. Nem kecsegtetjük azonban magunkat azzal, hogy ennek az újabb folyamodásnak nagyobb eredménye lesz, mint az eddigieké volt. Képviselőházunk most lép az utolsó ülőszakába, a jövő év folyamán, tán már a tavasszal, lesznek az új választások és így a kormány ezidőszent nagyobb horderejű kérdések megoldásához nem fog. A kerületi elnökök ennél fogva legközelebbi összejövetelükkor autonómiánk ügyét abban az állapotban fogják találni, melyben az jelenleg tesped. De lehetséges, hogy addig a választásokon túl leszünk, a viszonyok is kedvezőbbé alakulnak és így a jövő évi gyűlésből fog kiindulhatni a kerületi elnököknek újabb lépése, mely bennünket az eredményhez közelebb visz.

Türelemmel kell tehát várunk, de megnyugvást találhatunk abban, hogy a kerületi elnökök, valamint az Iroda, ismerik kötelességeiket és a kedvező alkalmat ügyünk előbbre vitelére el nem mulasztják; addig pedig, amíg ennek lehetősége be nem áll, gondos körültekintéssel ügyelnek majd érdekeinkre s minden léptenyomon azon lesznek, hogy az adminisztratív intézkedések szervezeti ügyünk sikeres szabályozására a talaját előkészítsék. Felekezeti közegeink ebben az irányban fejtették ki eddig is tevékenységüket és már ezért is kiérdemelték a zsidóság hálás köszönetét, melyet részünkről im' szívesen leróvunk.

Új bor.

A szövetkezeti eszmével úgy vagyunk mi ebben az egykor híres bortermelő országban, mint az újborral. Az édes ize miatt kapva-kap utána mindenki, aki nem ismeri a természetét. Az édes nedűt hordóba fejtik, leteszik a pinczébe, jól bedugaszolják, hogy a »kisemberek« ereje ki ne szaladjon belőle. De hamar kész a baj, ha tudatlan a vinczellér. Az újbor elkezd erjedni, forni s legelőbb is a dugót löki ki a hordóból, ha nem

nem az egész feneket. Azután öldöklő gázokat terjeszt a szeszszé való czukor, aminek nem jó a közelébe menni.

Kedves felebarátaim! Nem tudom, olvastak-e önök a Budapesti Központi Tejcsarnok-Szövetkezet válságáról? Mert, ha nem, hát érdemes ám az iránt érdeklődni. Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület hivatalos lapjának legutóbbi számából azt tudhatják meg erről a szövetkezetről, hogy a lefolyt évet csekély 124.458 kor. veszteséggel zárták le, hogy az egész alaptőke fucscs, sőt, hogy az igazgatóság is nagy hibát követett el, mivel a kereskedelmi törvény idevonatkozó rendelkezése daczára — tekintettel arra, hogy az alaptőkének nem is fele, hanem egész sumája elveszett, — a szövetkezet feloszlata iránt elfelejtett a m. október hó 27-iki közgyűlés elé indítványt terjeszteni...

Az eset nem egészen egyedül álló. Mert van például Magyar Gazdák Vásárcsarnok-Ellátó Szövetkezete is Budapesten, amely tavaly szintén abba a helyzetbe került (két évi fennállás után), hogy alaptőkéjének csaknem teljes összege után sirva nézhetett. Ezt a két szövetkezetet az okok tekintetében, melyek veszteségeiket előidézték, egybevetni nem akarjuk. Csak azt kívánjuk konstatálni, hogy ez két olyan szövetkezet, melyet se nem papok, se nem tanítók alapítottak, hanem igenis a magyar gazdaközönségnek legértelmesebb része hozott létre és irányított felekezeti, politikai, vagy hatalmi czélok nélkül. És, ime, nem a »kis«, hanem a nagyobb, sőt legnagyobb emberek ezen két szövetkezete is azokat az igazságokat hirdeti, amiket mi is, mások is vitattunk e lapban. Azt, hogy mert nem egyszerű hitelműveletekkel dolgozott e két szövetkezet, hanem olyan föladatak megoldására vállalkozott, amelyekhez kereskedelmi tudás, szakismeretek kellenek: meglehetősen drága — tandíjak voltak a legelső eredményeik.

Az urak az új bort bedugaszolták — s ime, az erjedő édes nedű kirugta a hordók fenekét.

Bizony nem kárörvendés az, amikor mi ezt leírjuk, hanem intő példa, amidőn a szövetkezeti dolgok mindenféle hullámcsapásait tapasztaljuk a szociális életben.

Némely egyéb kórságos jelenségekről nálunknál illetékesebb tényezők is tudomást vesznek már és számolni kezdenek hatásaikkal. Két oldalról történt ez a héten. A képviselőház pénzügyi bizottságában, ahol a földmívelésügyi tárcza költségvetését tárgyalták s a kereskedelmi minisztériumban tartott ankétén, ahol a tisztességtelen verseny megrendszabályozásáról tanakodtak.

Lehetetlen ezeket a dolgokat ebben a lapban nem méltatni.

Darányi földmívelési miniszter azt mondotta: Egyetért abban, hogy a szövetkezetekből minden felekezeti eszmét és gyűlölködést ki kell irtanunk, de magát, a szövetkezetek eszméjét, elejteni annyi volna, mint a kis embert boldogulásának reményétől megfosztani. Nagy Ferencz dr. kereskedelmi államtitkár pedig, a tisztességtelen versenytörvény tárgyalásán hangoztatott azon kívánságra, hogy a cégek felekezeti jelzése megtiltassék, azt felelte, hogy a kormány ezt megfontolás tárgyává fogja tenni, mert a kívánság teljesítése mellett nyomós okok szólnak, de meg kell fontolni, vajjon ebben a törvényben juttassák e a tilalmat kifejezésre.

A földmívelési miniszter s a kereskedelmi államtitkár nyilatkozata mintha kiegészítené egymást. Azt mondhatnók, hogy a kormány már is megállapodásra jutott a tekintetben, hogy a felekezeti jelszavak alá rejtőzködő szövetkezeti törekvések ellenében tenni kell valamit. Ez az, amit a »Egyenlőség« hosszú idő óta szinte hétről-hétre sürget.

Nem volt tehát eredménytelen az a munka, amire vállalkoztunk. A szövetkezetek alakulását megakadályozni nem áll módunkban. Ezt elérni, célunk nem is lehetett. Delátjuk, hogy a szövetkezeti alakulások lassanként mégis abba a mederbe fognak terelődni, melyben országra szóló általános károkat már nem idézhetnek elő. Mert ha a kis emberek védelme czimén folyó akció sok kis ember existenciáját teszi is tönkre, ezek az eredmények még mindig nem tévesztendő össze, és föl nem mérhetők azokkal, melyek akkor állanak elő, ha a szövetkezeti alakulások nemcsak gazdasági, hanem felekezeti és társadalom-politikai tendenciákkal folynak. Mert a felekezeti és társadalom-politikai tendenciájú szövetkezeti alakulások az egész társadalmat, válogatás nélkül mérgezik el és olyan visszavonást keltenek az államalkotó elemek között, melynek csapásait megérzi az egész nemzeti élet.

Papoknak és tanítóknak a szövetkezeti eszme terjesztésére való kiképzése azonban nem alkalmas ama célok szolgálatára, melyeket a földmívelési miniszter hirdetett, mert ezek állásuknál és helyzetüknél fogva többé-kevésbbé a felekezeti eszmét és gyűlölködést viszik bele a szövetkezeti akcióba. Viszont azt sem mondhatjuk, hogy a felekezeti jelzőnek cégekben való használatát tiltó rendelkezés — leginkább a kereskedelmi törvényben volna helyén. Miért akarják a tisztességtelen verseny jelzője alól kivonni azt az üzérkedést, mely felekezeti tendenciákkal

akarja legyőzni ilyen eszközökhöz nem nyuló konkurrensait?

Azonkívül a kereskedelmi törvény revíziója is távolabb esik, mint a tisztességtelen verseny megszabályozása. Ha a felekezeti eszmét és gyűlölködést ki kell irtanunk a szövetkezeti akcióból — mi végre várnánk az ennek lehetetlenné tételére vonatkozó törvényes intézkedéssel addig, a míg ez a felekezeti cégjelzés megtermette összes káros gyümölcseit? A törvényeknek rendszeren nem szokott visszaható erejük lenni: a cégek felekezeti jelzését tiltó rendelkezést tehát miért akarnók életbeléptetni a kereskedelmi törvény novellájával oly időben, amidőn az összes felekezeti jelzésű cégek már kialakultak?

Köteles tisztelettel fogadjuk a kormány férfainak kijelentéseit, de azt a teljes megnyugtatót, amire szükség van, még mindig nem találhatjuk meg bennük. Mert téovázásra nincs idő. Vagy igazi, hogy ki kell irtanunk a szövetkezeti akcióból a felekezeti célokat és gyűlölködést, s akkor nincs ok azerre alkalmas intézkedések halogatására. Vagy pedig nincs meg az erre való komoly szándék, akkor még nem tudjuk, mi célból használja a keresk. államtitkár azt a kijelentést, hogy komoly megfontolás tárgya, mert nyomós okok szólnak mellette, hogy a felekezeti jelzést eltiltásák a cégekből?

Komáromi Sándor.

— A minap irtuk, hogy **a román zsidók jogállapotában** változás készül beállani, s hihetőleg megkapják a polgárjogot. Ezt az értesülésünket akkor Romániából jól informált helyről igyekeztek megcáfolni — de a mint rámutattunk — nem a legnagyobb sikerrel. Fölfogásunk helyes voltát most újabb hírek erősítik meg, melyeket a napilapok közölnek. E szerint az új román miniszterelnök hozzá fogott, hogy a román zsidók helyzetét megjavítsa. Mintegy hónapja törvényt nyújtott be, mely az összes elemi iskolákat megnyitotta az izraeliták számára s ezzel egyik legnagyobb sérelmüket orvosolta. De nem állott meg itt, aminthogy nem is állhatott meg, mert a berlini szerződés, mely Románia függetlenségét biztosította, ezt a jótállását ahoz a föltételhez kötötte, hogy Románia törvénybe iktatja az összes vallások egyenlőjoguságát. A berlini szerződés e követelésének teljesítéséhez most újabb lépéssel közeledik Románia. Egy e héten kiadott miniszteri rendelet elvben *megadja* a zsidóknak a polgárjogot, és hogy részben testet is öltön az ige, felszólítja a nem naturalizált, katonaviselt zsidókat, hogy folyamodjanak a polgári jogért.

Gyöngyszemek a talmudból és midrasból.

— Forrásokból szedegeti: Szabolcsi Miksa. —

— Jeruzsalembe — beszéli Porus, a római helytartó Palesztinában — részt vettem egyszer sok római főúrral együtt a gazdag Abuja házában rendezett lakomán. Pazarfényű volt a lakoma, minőt csak Rómában látni, de ott is csak keveseknél. Bysszus és bibor kereveteken, arany serlegekből drága borokat ittunk. Hétszer cserélték az ezüst tálakat és az ételek bennök, mintha csupa Csásároknak készültek volna. Hogy hazatértünk, mindegyikünk magunkkal vihettünk (Abuja ajándékeként) egy rabszolgapárt, amely az edényeket hurcolta lakásunkra, melyekből a lakomán ettünk és ittunk és melyeket meg is tartottunk. Mondom néktek, gazdag, roppant gazdag volt ott minden. Abuja mindenáron be akarta bizonyítani, hogy méltó a tiszteletre, melyben részesítettük, midőn borát ittuk, ételét ettük és ajándékát elfogadtuk, — de azért mégis bosszankodtunk a zsidón. Mert hát mégis csak zsidó és nem római ur. Ahogy beszélt, ahogy igyekezett a mi modorunkat utánozni, a mód, amelylyel drágaságait mutogatta, és különösen ahogy ajándékait átadta, visszataszító és undort keltő volt, amiért hazatérés közben az egész uton szidtuk a gyalázatos zsidót, aki pedig hogy igyekezett ellefejtetni velünk azt, hogy Juda törzséből származik. Látjátok, ilyen a zsidó! Kiálthatatlan és főleg aranyimádó.

— Felkerested-e, mialatt Jeruzsalembe voltál — kérdezé erre a szólótól Probus — Galmát, Jochannant, Eliezert, Nakdimont és Guskalát is?

— Nem értem a kérdésedet, Probus, felelt a másik, Miért kerestem volna föl ezeket?

— Csak azért kérdem — szólt Probus — mert a zsidó nép ezeket tartja képviselőinek. Ezeket tiszteli és nem az Abujákat. Már pedig, ha valaki után meg akarod ítélni azt a népet, akkor ne azokat vedd mintául, kiket a nép maga is megvet.

— Ugy tudom — felelt most Porbus — hogy, Abuja a leggazdagabb zsidó Jeruzsalembe.

— Ez való, Porus, de abból aztán, hogy te és a római főurak ép őt tüntették ki látogatásokkal, nem az következik, hogy a zsidók imádják az aranyat, hanem inkább az, hogy ti imádjátok.

— Hisz te vádolsz!

— Ugy van. Vádolok én is, csak úgy, mit te; csak hogy én igazságosabban vádolok. Mert mit tettél te? Kitüntettél egy embert, kit megvetsz. Kitüntetted, mert sok az aranya. Gyüölöd, de azért elmentél hozzá, elfogadtad ajándékát, szem-

ben dicsérted, előismerő, hizelgő szavakat intéztél hozzá, csak azért, mert sok az aranya, amiből aztán arra következtetsz, hogy a — zsidók aranyimádók.

— Probus helyesen okoskodik — szólt most közbe Caius, de a zsidók megítélésében mégis Porusnak van igaza.

— Különösen akkor — felelt Probus — ha az Abuják után ítéletek meg őket. Mikor meg akarjátok őket ítélni, már régen kész az ítéletek és mikor egy olyan alakra bukkantok, melyre ítéletek ráillik, azt mondjátok: tehát igazunk van, ilyenek a zsidók. Kétszeresen vagytok igazságtalanok. Először hódoltok egy embernek, aki rászolgált megvetésekre, másodszor ráfogjátok egy népre, hogy minden tagja olyan, mint az a gyűlöletes alak, kit szemben és nyilvánosan tömjéneztek.

— Még utóbb ránk fogad, Probus, hogy mi rontjuk a zsidók erkölceit. —

*

Miért nem akarnád látni magad is adományaid gyümölcsét? Miért nem örülnél magad is a szegények örömének? Amíg élsz, addig tégy jót; amig vagyond a tied, addig adj belőle. Megtarthatnád, másra fordíthatnád, de te jót teszel vele: ez a dicső. Ha meghaltál, úgy sem tarthatnád meg pénzedet.

*

A jótékonyság koronája az a jótékonyság, mely a szegényt megóvja a jótékonyságtól. (Azaz segíti keresetre, foglalkozásra, vagy, mint bölcsünk mondják, lábra állítja (máámidó al raglov), megtámogatja a szegényt, nem engedi tönkremenni és megóvja attól, hogy jótékonyságra szoruljon.)

*

Ha nagyon jó helyre akarod tenni pénzedet, keresd föl te a szűkölködőt. Mert végtelenül jobban szorul segítségedre a szegény, ki bujkál, a szegénynél, ki alamizsnáért fölkeres.

*

Aki szeretetet gyakorol, segíti a segítségre szorulókat, teljesíti a Tóra összes parancsolatait.

*

A tudást az iskola adja, észt és ítéletet hazulról hozol magaddal.

*

Az iskola pótolható, de nem pótolható a jó fölfogás és a helyes ítélet.

*

— Áldj meg, ó rabbi! (szólt a tanítvány, hogy a mestertől megvált) és a mester szólt: Adja Isten, hogy ne kívánd soha azt, ami nem teljesülhet.

Nagyobb áldás ez, fiam, — folytatá a rabbi, — mintha azt mondanám, teljesüljön minden kívánságod.

*

Asszonyra titkot ne bizzál. Nem azért, mert nem tudná megőrizni, hanem azért, mert nem szabad neki fájdalmat okozni. (Az asszonynak t. i. fájna, hogy a rábizott titkot tovább nem adhatja)

A babyloniai bölcsek külön ruházatot viselnek. — Vajjon miért? — Azért mert nem bölcsek. (A palesztinai mesterek különben sem tápláltak valami nagy véleményt babyloniai társaikról. A citált helyen a talmud bölcse azon mulat, hogy Babyloniában a bölcsek afféle uniformist viselnek. Mire való az? kérdezi. Az igazi bölcse csak nem tulajdonít fontosságot annak, hogy a többi emberekeitől elütő ruházatban járjon. Ha meg nem bölcse, váltig viselheti azt a libériát, az bölcscsé ugyan nem teszi.)

Csak Ádám esett kétségbe, mikor a napot először lenyugodni látta. Attól félt, hogy a földet azután örök sötétség borítja. Ti már láttátok a napot fölkelni lenyugvása után is, ne essetek hát kétségbe, ha elsötétetni látjátok a határt.

A manna szétolvadt, amint rásütött a nap; a te barátságod akkor olvadt szét, mikor rámesteledett. (Immánuel Rómi leveléből a hűtlen barát-hoz. — »Machbereth« II. része.)

Megírták bölcseink, hogy a nőt bőbeszédűséggel látta el az Ur. És az Ur ezt igen bölcsen cselekedte. Éva leánya keveset gondolkodik, hát beszéljen legalább sokat. Beszéljen annál inkább, mert nekünk, férfiaknak is örömünk telik kedves csevegésében. Mindez rendben volna hát. Csak-hogy az én feleségem nem csak sokat beszél, de sokat lármáz is. Ez már aztán nem az Úrtól való. Nem is telik benne öröme szegény férjének. (Ugyancsak Immánuel Rómi »Machbereth«-jéből. — Az igazság kedvéért megjegyezzük, hogy Immánuelnek soh'sem volt felesége. Dante méltó kortársa ennél fogva más férjnek a nevében írta ezt a gorombaságot, vagy mondjuk más férjnek a nevében, minthogy állítólag nem csak egy férjnek lett volna lármás felesége és nem csak a régen mult időkben.)

A nyelvből sok jutott a nőnek, de hasonlít is hozzá. Mindakettő a legnagyobb áldás, ha jó és a legnagyobb csapás, ha rossz.

Tiszteljétek feleségeiteket, hogy áldás lakozzék házaitekban.

Hallgassátok meg mindenben feleségeitek nézetét. Az asszony érzése finomabb a tietekénél, ítéletében ennél fogva ritkábban csalódik, mint ti. (A talmud fölfogása szerint tehát az olyan ember, ki csak eszét követi, inkább csalódhat, mint az, ki érzése után indul.)

TÁRCZA.

Keservés szabadság.

Ez a dolog tulajdonképpen ott kezdődik, ahol egy másíknak a vége volt. Annak a másik dolognak pedig a korcsában kezdődött s a börtönben fejeződött be a vége. Ugy volt, hogy minnekutána káplár ur, Emerik Vidám, a Vig bakához nevezett korcsában egész este azt bizonyította, hogy ő nem ré-zeg, csak jó kedve van, s hogy ő nem tántorog, hanem csak a lépéseket cifrázza, hát mondom, abban az időtájban, mikor káplár ur Emerik Vidám, már nagyon rászolgált a nevére, bevetődött egy czibil a korcsába. Az igaz, hogy jobb lett volna, ha nem teszi ezt meg, mert akkor semmi baja sem történt volna, így pedig leszakajtotta a fejét káplár ur Vidám, — de úgy kell neki, mit jár oda a czibil, ahol katonaurak mulatnak? Pedig nem is volt valami gavalléros ütés, amit a czibil azért kapott, mert ő akart a cigány-nak parancsolni. Csak olyan, amilyent regruta abriktoláskor akár hányat is osztogatnak. De olyan hitvány ám a mostani czibilfej, hogy beszakad egy ütésre is. (Talán papirosból van?) A czibilnek bekötötték a fejét és bevitték az ispitályba, a káplár ur Vidámot meg a patrol bevitte az áristomba, azzal rendben lett volna minden. Majd eligazítják a többi, akik értenek hozzája. De ebből a dologból az is lett, hogy a káplár ur Vidám, mivel hogy az áristombban volt, nem vehette át a napot, amit, nehogy valami czibil azt gondolja, hogy az égről veszik le a katonák a napot s azt adogálják egyik a másiknak, jó lesz megmagyarázni, hogy ez a »nap átvétel« tulajdonképpen az egy teljes napig tartó szolgálat átvételét jelenti. Tehát a káplár Vidám nem vehette át a napot. Az őrmester ur, aki az ilyeneket igazítja, nagyon emlegette, hogy miféle véleménye van a káplár Vidámról, meg az égneik mindenféle vidám seregéről, de végre is, kénytelen volt helyettesít kirendelni. Bajos állapot. Az egyik altiszt beteg volt, a másik őrségre ment, a harmadik most adta át a szolgálatot, egyszóval nem volt senkisem. Csak éppen a káplár Wintert lehetne befogni, de annak meg három napi szabadságot adott a kapitány ur. Irás jött a falujából, hogy beteg az apja, a jegyző pecsétje is rajta volt a levélen, hogy úgy áll a dolog. Ezt tehát megint nem lehet a napátvételre kirendelni, mert ma este utazik haza. De hát ki mondja azt, hogy annak az utazásnak ma kell történnie? Utazzék el holnap, ma délből átveszi a napot, holnap délig tartja a szolgálatot, egy 24 órás szolgálat nem a világ — aztán menjen holnap. Ez egész rendén való dolog. Az őrmester ur tehát kikiált az irodából:

— A káplár Winter jelentkezék nálam!

A káplár Winter ott volt a szakaszában s készülődött haza. Nem nagy örömmel. Pedig, édes Istenem, van-e nagyobb öröm a kaszárnnyában, mintha szabadságra mehet a katona, ha csak három napra is. Az a három nap felér harminczhárom olyannal, amilyent a kaszárnnyában tölt az ember. De haj! nem nagy gyönyörűség úgy haza menni, mint ahogy a káplár Winter most haza megy. Beteg az édes atyja. Nagy beteg. Hetek óta nyomja az ágyat, s állapota az utóbbi időben igen rosszra fordult. Most vagy négy hete lehet, hogy otthon járt, akkor is oly szomorúan bucsuzott el tőle, miként ha örökre bucsut vett volna tőle. És a káplár Winter elérékenyedve gondol vissza, mily szeretettel ölelte át az atyja, mikor elvált tőle s milyen nehezen

esett öneki, mikor az atyja bucsuzóképpen így szólt hozzá:

— Aztán, édes fiam, ha valami emberi dolog történik velem, a kis testvéreidre meg a szegény anyádra te viselsz majd gondot. Az időd letelik rövidesen. Viseld magad úgy, mind eddig, hogy becsületre haza ereszszenek. Én rám meg, édes fiam, rám emlékezz...

Azóta sok levél érkezett hazulról, de jó hírt egyik sem hozott. Hol az édes anyja, hol a testvére írta, hogy a beteg állapota nem javul, sőt rosszabbodik. És ime, most, a község útján, szabadságot kérnek a részére, hogy haza menjen, mert úgy áll a levélben, nem sok a reménység, hogy soká huzza a beteg.

Amint a Winter így szomorú tépelődés közepette készül az útra, jön ám hozzá a napos, hogy az őrmester hívja. Winter bemegy az irodába, ahol aztán rövidesen megtudja, hogy csak holnap utazhatik, mert nincs, aki holnap a szolgálatot átvegye. Káplár Winter szabadkozni próbál, de hiába. Az őrmester hajthatatlan. Egy nappal előbb, vagy utóbb megy-e haza, nem sokat határoz. De hogy legyen-e napos ma, vagy ne legyen, az határoz. Hiába, nem lehet segíteni a dolgon. Majd holnap délben átveszi tőle a káplár Sörös, aki ma délből jön meg az őrségről. Aztán rögtön elutazhatik.

Káplár Winter szomorúan ment a szakaszba. Aztán odaszólt annak a katonának, amelyik takarított rája:

— Készíts elő mindent. Napos leszek. Csak holnap mehetek szabadságra.

És aztán délből csakugyan átvette a napot. Oly nehezen, de oly nehezen telt le az a szolgálat! Hiszen máskor se valami mulatság 24 óráig ide-oda üzött emberek lenni a századnak, de ma valami fájdalmas, nyomasztó érzés bántja őt. Folyton az jár eszében, mi történhetik otthon? És midőn leszállt az est a kaszárnyára és kilencz óra után, tisztéhez képest, a káplár Winter kiült a folyosóra, hogy viraszszon éjfélután egy óráig, akkor olyan nehéz, de olyan nehéz volt a lelke, legjobb szeretett volna leborulni az asztalra s sirni keservesen. Pedig hiszen igyekezett önmagát vigasztalni, semmi különös oka sincs arra, hogy ennyire búslakodjék. Édes atyja beteg, az igaz. De hisz már régebben beteg s ha az Isten megsegíti, rövidesen fel is épül. Nem kell mindjárt a legrosszabbra gondolni.

A folyosóra beverődő szél meglobogtatja a lámpa lángját... Az idő rettentő lassan halad. Még csak 11 óra. Káplár Winter egyre gondolkozik és egyre igyekszik önmagát megnyugtani, de nem sikerül. Gondolatai folyton az édes atyja betegágánál időznek. Vajjon mit csinálhat most a beteg? Csak egy perczre szeretne ott lenni mellette, hogy megcsókolhatná a kezét, aztán szívesen tartaná a szolgálatot.

És a nyomasztó egyedüllét, a komor gondolatok behatása alatt öntudatlanul lehunyja a szemeit. És lelki szemeivel látja azt a képet, amit képzelete festett s fantáziája tovább szövi azt.

Az atyja fekszik az ágyban. Persze, halvány szemei beesettek. Gyenge hangon szól:

— Még nem jött meg?

Őt keresi.

Édes anyja és a testvérei megnyugtani igyekeznek a beteget.

Mindjárt itt lesz. A vonat egy óra múlva érkezik meg. Avval jön.

(Vége következik.)

Donna Clara.

— Heine. —

Alkonyatkor jár a kertben
Az Alkádnek szép leánya.
Dobpergés és harsonaszaj
Száll a kastély ablakából.

»Meguntam én már a tánczot,
A hízegő, édes szókat,
S a sok nemest, ki engem
Hasonlít a napsugárhoz.

Unott nekem minden, minden,
A mióta a holdfénynél
Megláttam a szép lovagot,
Ki dalával ablakhoz csalt.

Milyen bátran, szépen állott
És a sápadt, nemes arcából
Tündökölték nagy szemei,
Olyan volt mint Szent György lovag.

Igy suttogott Donna Clara
És a földre letekintett,
S felpillantva, előtte áll
Ismeretlen, szép lovagja.

Kéz a kézbe, suttogás közt
Sétálgatnak a holdfényben.
Hízeleg a kedves zéphár,
Rózsa bólint meseszerűn.

Rózsa bólint meseszerűn,
Édes szellők fujdogálnak. —
»De mondjad meg szép kedvesem,
Mért pirultál oly hirtelen?»

»Bogár szűrt meg, én kedvesem,
És a bogárt forró nyárban
Úgy megvetem, úgy gyűlölöm
Mint a hosszú orrú zsidót.»

»Hagyd a bogárt és a zsidót,
Szól a lovag enyelegve.
A mandula-fáról szállong
Ezer fehér virág-pehely.

Ezer fehér virág-pehely
Szállingóz le illatozva —
»De mondjad csak, szép kedvesem:
Teljesen az enyém szíved?»

»Hogy szeretlek, én kedvesem:
Esküszöm a megváltóra,
Kit az átkos zsidófajta
Egykor megölt kegyetlenül.»

»Hagyd a zsidót s a megváltót,
Szól a lovag enyelegve.
Távol fehér lilomok
Himbáloznak álmodozva.

Himbáloznak álmodozva
S felnéznek a csillagokra. —
»De mondjad csak, szép kedvesem:
Nem-e hamis a te esküd?»

»Nincsen rajtam semmi hamis,
Amint nincs egy csüpp se bennem
Az aljas, rút zsidófajtnak
S a mór népnek rossz véréből.»

»Hagyd a zsidót s a mór népet,
Szól a lovag enyelegve,
És egy myrtus bokor felé
Vezeti az alkád leányt.

A szerelem hálójával
Körülfonta lágyan, csendbe.
Rövid szavak, hosszú csókok
És a szívek túláradtak.

Olvadékony, édes nászdalt
Zeng a kedves fülemle,
Fáklyatánczként ugrándoznak
Lent a fűben fénybogárkák,

*A bokorban csöndesebb lesz,
És csak lopva hallszik néha
Myrtusoknak suttogása,
Virágoknak pihéje.*

*De hirtelen harsonazaj
Hallatszik ki a kastélyból,
S lovagjának karjaiból
Bontakozik donna Clara.*

*»Hallod! Hivnak, én kedvesem,
De mielőtt innen válunk,
Mond meg nekem édes neved,
Hisz oly régen titkolod azt!«*

*És a lovag vig mosoly közt
Csókolgatja csak dőmnyáját,
Megcsókolja ajkát, arcát
S utoljára ily szót mond:*

*»Én, sennora, a kedvesed,
Éia vagyok a nagyhirű
Irástudó Izráelnek,
Saragossa rabbijának.«*

Feleki Sándor.

H i r e k.

Az egyetemi ifjuság.

A főiskolai fiatalság »alkotmányos« mozgólódásai még mindig elég vigan folynak. Itt a központban azt hisszük, hogy minden csendes s az egyetemi kör vezető ifjusága ezt a látszatot igyekszik föntartani; de azért az erjedés tovább tart s a fővárosban csak azért nincs látszata a forrongásnak, mert a vidék köti le a központi vezetők munkásságát. A debreczeni és sárospataki akadémiái ifjuság állásfoglalásáról már irtunk, mely a Molnár János makkabeusai ellen irányul. Ehhez az állásponthoz csatlakoztak azóta az eperjesi és kecskeméti főiskola hallgatói, de már Pozsonyban és Kolozsvárt nem ment olyan könnyen a dolog. E két helyen dolgoztak a pápai praelatus csápjai és szervei, melyek Nagyváradon is mozognak a Szt.-Imre egyesület zászlószentelése érdekében. A pozsonyi jogász társaskör napirendre is tért a debreczeni átirat fölött, azonban a nemzeti párti ifjak úgy maguk közt tovább mentek. Külön gyűlést tartottak, amelyen elvetették a debreczeni átiratot s csak annyiban engedtek a 48-ból, hogy ők is visszatartották a néppártiság és klerikalizmus vádját. Si fecisti, nega. Fontosabb a kolozsvári egyetemi ifjuság állásfoglalása. Kolozsvárt az ifjuság hivatalos vezetése szítt a Molnár János katonáihoz s ezért egy kis puccsot csinált, mikor a m. héten a debreczeni átiratot kellett tárgyalni, t. i. olyat, mely az ifjuság képviselőinek testületi megnyilatkozását elodázta. Kapta magát erre a többség s úgy tett, mint Pozsonyban a többség: ők is külön gyűlést tartottak, s annak eredményeként megsürgönyözték a debreczeni ifjuság elnökségének üdvözlétüket s azt, hogy lélekben velük vannak. Mindezekből látni való józan észszel, hogy a főiskolai ifjuság néppárti klerikális allurjei — minden ellenkező nyilatkozat dacára meg nem szűntek s meglehetősen erős táborban áll egymással szemben a liberális és a reakcionárius ifjuság. Ennek igazságát bizonyítja a budapesti egyetemi tanács döntése is, mely jóváhagyta ugyan az Egyetemi kör választásait, hanem azért elég nyomósan kiszólt a békétlenkedő elemeknek. Az Egyetemi kör vezető elemei elmentek ugyan köszönetet mondani az egyetem rektorának, de ez semmi mást nem bizonyít, csak a gerinczek hajlékonyságát. Mert ime, hogyan indokolta döntését micsoda tanácsokat adott a budapesti egyetem rektora. Rapaiics Rajmund

»Figyelemmel arra, hogy az egyetemi hallgatók szeptember-december havi szemesztere tanulásra és nem választási mozgalmakra van rendelve és hogy a kör megszabott célja: »a köz- és társas-szellem fejlesztése és a tudományos művelődés előmozdítása« *ujabb választási izgalmak nélkül* minden esetre sikeresebben mozdítható elő, — az alapszabályok 66 és 67. §-nak alapul vételével« — az egyetemi tanács tudomásul veszi a választást.

»Együttal egyrésről a *legkomolyabban figyelemzett* az elnökséget, mint az egyetemi ifjuság vezető organumát, hogy az egyetemi ifjuság körében az utóbbi időben tapasztalt egyenlenségek jövőben leendő megszüntetése céljából az alapszabályok pontos betartásával saját hatáskörében mindent kövessen el, másrésről pedig felhívja az egyetemi kör tagjait, hogy tagsági jogaitak ezentul az alapszabályok szigorú betartása mellett gyakorolják, a mennyiben a kör vezetőségének valamely eljárását sérelmesnek látnák, úgy elébb a kör kebelében vegyék igénybe a szabályszerű jogorvoslatot, mert csak azután fordulhatnak esetleg az egyetem rektorához és a tanácshoz. Épen ez okból utasítja a kör elnökségét, hogy a kör jelenlegi alap- és ügykezelési szabályait is legalább 100—100 példányban bocsássa a kör tagok rendelkezésére. *Tartsa kötelességének továbbá az egyetemi kör, hogy minden politikai mozgalmaktól, osztály és felekezeti viszálykodásoktól magát a legszigorúbban távol tartsa,* mert ellenkező esetben a fennállása veszélyeztetve lenne.«

Az egyetemi tanács is szükségesnek tartotta tehát az ifjuságot arra a *kötelességre* figyelemztetni, hogy osztály és felekezeti viszálykodásoktól magát szigorúan távol tartsa. Nyilvánvaló, hogy itt tehát résen kell lenni, s az őrszemeknek ügyelniök kell, hogy se az ifjuság harcza ne harpodzzék el, se a retrograd irányzatok az ifjuság körében új tért foglalni ne tudjanak. Ez okból magában véve helyes az, hogy a budapesti liberális egyetemi ifjak pártja u. n. érdekkörök alapján 12 bizottsági tagot küldött ki, akik az egyetemi kör másik ellenzéki frakciójával, a független párt képviselőivel együtt szervezik a bizottságban többségben levő reakciós elemekkel szemben a nem kicsinylendő oppozíciót. A liberális pártnak ez időszerinti vezetője Mády Lajos, a radikális párt volt vezetőivel Weiler Ernő és Silberstein Ötvös Leó, immár ismét joghallgatókkal együtt fogják az örálló szerepét teljesíteni *elvi alapon*, amelyből a személyeskedés csunya motivuma teljesen hiányozni fog. E nemes törekvésben támogatják őket a többi liberális bizottsági tagok, névszerint: Aczél Géza, Bárdos Arthur, Garamy Jenő, Hevesy Iván, Orbán Lajos, ifj. Patzauer Kornél, Schuller Gusztáv, Somló Endre, Szundý Károly, akik egytől-egyig mind a szabadelvűség kipróbált bajnokai, de főleg Szundý, a párt volt elnökjelöltje. Remélhetőleg az Egyetemen diadalra is fogják vinni a jövőben a liberális egyetemi ifjuság e vezetői a felvilágosodottság eszméit.

Hogy erre minő szükség van, azt igazolja az alábbi cikkkecske, a mely olyan dolgot — az »Egyenlőség« megrendelésének kérdését — érint, a mit némelyek tán házi ügynek hajlandók nézni. A kik a kérdést ismerik, azok előtt nyilvánvaló, hogy nem az. Minket egy lap-példány megrendelése vagy csereviszonyba való kérése egyáltalán nem alterál. Nem mai ujság vagyunk, s akkor is, mikor ifjabbak voltunk, szívesen küldöttük az »Egyetemi kör«-nek ingyen is a lapunkat. Illó formák használása után ezt természetesen most is megtettük volna, de hát az »Egyetemi kör« mai vezetői taktikáznak s úgy látszik *elvi* kérdést csinálnak a zsidó felekezeti lap járatásának dolgából. Ez, — lapunknak az egyetemi ifjuság mozgalmában követett teljesen tárgyilagos magatartását tekintve — evidens czáfolata azoknak a nagy hangu

kijelentéseknek, hogy az egyetemi kör mai vezetősége nem reakzionárius. Zsidó hitű egyetemi hallgató tán mégis több van az Egyetemi kör-ben, mint tűzoltó: ideálja a Juczi leányzónak, avagy közrészvétre szoruló siketnéma. A fönt érintett czikkecske a következő:

Született aggastyánok.

Ágai Adolf aposztrofálta így az egyetemi ifjúság szeretetlen mozgalmának egyik fővezérét, ki mint az ifjúság hivatalos lapjának szerkesztője próbálkozik a Takács Zoltán aegise alatt elültetett és Köpesdy alatt kilombosodott gyönyörű csemetét továbbra is fenntartani. A nagy közönség kanapé-pörnek, házi viszályoknak fogja talán tekinteni a lapálákat, melyeket foruma elé terjeszt e sorok írója, de a mélyebben gondolkozó látja, hogy ezek a beteges symptomái egy velőig kóros, izig megromlott társadalmi életnek. Az egyetemi körrel az ének, hol sebes fejek és felvidéki képviselőválasztásokat megszágyenítő korteskedések után tudvalevőleg az egyedül üdvözítő néppárt abklatsch — a »nemzeti«-párt jutott többségre (?), öröme a távirat-kihordónak, ki azóta szüntelenül hozza a főtisztelendő eszerek, plébánosok és káplánok veszedelmesen egyöntetű gratulációit.

Az egyetemi nemzeti párt egyénileg kifogástalan elnökeljeltje és most már a kör elnöke programjában »az ifjúsági élet szanálását« igérte. Minden józan gondolkodású ember ez alatt egészséges, szabadelvű iránnyt, igazságot, egyenlőséget és méltányosságot ért, ugy-e bár? Ezt értettük mi is, a kör zsidó vallású tagjai; utójára is jogunk van hozzá, de nem azért ünnepelte a Mihályit az »Alkotmány«, nem azért irt ódát megválasztása alkalmából a szerencsétlen Markos-féle vicczlap, hogy e remény nem maradjon szép álom csupán! Rövid egy-két hét alatt már láttuk szanálást! Megjelent az »Egyetemi Lapok«. Első számában találunk egy ciceróval szedett ismertetést egy félkegyelmű tákolmányról, melyet »Keresztény zsidó vallás« czímen nem átalolt kiadni »egy jogász és egy bölcsész«.

Szent Kleofás, minő ismertetés! »E füzet hivatva van arra, hogy megdöntse ama, a zsidók által oly fennen hangoztatott nézeteket a sémi faj szellemi felsőbbbségéről! Hivatalos lapjában az ifjúságnak a szerkesztő helyet adott ily tudatlan irodalmi betyárkodás ismertetésének.

Ezen még hoszankodtunk. Azután elkezdtünk már nevetni a kör asztalán a lapok között találtuk három példányban a pápai prelátus ujságját, kétfőben az »agrárius«-ok közlönyét, kétfőben a »Magyar Állam«-ot Ott diszlett három példányban a 48-as néppárt első és utolsó tagjának heccz-papirosa. Jól van, mondtuk, miért ne? A kör 50%-a keresztény. Legyen azonban ott a másik rész kedvéért, mely erre mégis csak számot tarthat, zsidó felekezeti lap is. Az »Egyenlőség« olvasói tudják e kívánság történetét. Huszan is sürgették ezt a lapot; megokoltuk kérelmünket az interpellációs könyvben, hogy a protestánsoknak 3 lapjuk is jár a körbe, a katolikusoknak politikai lapjaikon kívül, négy példányban két szépirodalmi lapjuk is van ottan, hogy az »E-g« behatóan és tárgyilagosan foglalkozik az ifjúsági mozgalmakkal, de mind hiába. Kaptunk ugyan »Egyenlőség«-et, de nincs köszönet benne. Marosvásárhelyről jött jó viccz gyanánt és ravasz kibúvóval. Ujra sürgettük; és mi lett a válasz. *A kör bizottsága elhatározta, hogy az »Egyenlőség«-et sem meg nem rendeli, sem csereviszonyra nem szólítja fel.* Félnék ezek az urak az igazságtól. Félnék, hogy okos írás és oly keresztény emberek sorai, mint Lipcsey Ádámé, vagy Zempléni Árpádé nem egy vakon hívó felettől fosztanak meg a nemzeti pártot. Vagy ez az ok, vagy az antisemitizmus, mely perfidül ignorálja a százakra menő zsidó tagok jogos követelését!

Tessék már most fellátogatni körünkbe. Ha siketnéma az úr, ott találja a »Siketnémák Lapját« (nem tréfa!), ha tűzoltó, ott van a »Tűzoltó közlöny«, ha hollandus, ott van egy holland hetilap: a »Minerva«, ha bács-kulai, vagy nagy-mihályi, mindenképen megleli vicinális érdekű ujságját. Még Hegyi Antal szenzációkban gazdag Tiszavidékét is. De arra delogy adnak alkalmat, hogy igaz és szeretetteljes szó jusson a golya szeméi elé. Apage salanas! Ime, az ifjúsági élet alapos szanálása. Molnár János áldása rajta.

Elkan Miksa.

— Meiselné. Hamburgból érkezik a hire, hogy a még egységes pesti hitközség egykori, messze földön híres főabbijának, Meisel F. A. drnak az özvegye, szül. Singersohn Filippine, Hamburgban meghalt. Harminczhárom évig 1867. november 30-ika óta élt özvegységben, jobbára a pesti hitközség által kiutalt nyugdíjból. Amint Meislnék egész élete, úgy a házassága is egy darab regény volt. Érdekes abból ebben a pillanatban egy-két vonást fölujtani. Meisel tudvalevőleg egy cseh város-

kában, Roth-Jannovitzben született 1815-ben. Az apja bizony csak pálinkamérő volt, az is abból a ritka fajtából, a melyik a maga személyében a legjobb fogyasztó. Nagyon szerette a későbbi pesti rabbinak az apja az italt, amiért családi élete is boldogtalan volt. Meisel Joachim Juda azonban nem sokat törődött a családjával, *kikeresztelkedett*, elhagyta feleségét és gyermekeit. Később mégis csak áhitozott utánuk, sőt hatósági segítséggel szerette volna őket visszaszerezni, hogy őket is kitérítse apáik hitéből. De törekvése hajótörést szenvedett az asszony hithűségén. A szerencsétlen anya erre gyermekeivel — éjnek idején menekült, a környékbeli falukon tartózkodott egy-két hétig, keresztények segítségét vette igénybe, sőt szorongattatásában egy olyan éjszakája is volt, melyet keresztény temetőben kellett eltöltenie. Így jutott el nagy nehezen Reichenaub, ahol egy fivére magántanító volt. Erre bízta aztán két idősebb gyermekét, így Wolfot is, aki itt kezdett tanulni Mannheimernél, annál a Mannheimernél, akinek egyik fia később Veszprémben rabbi volt s akinek Mannheimer Gusztáv festő a fia. Világi és vallási ismereteket egyszerre szerzett. Anyját, ki Hamburgban tartózkodott, sok viszontagság után 16 éves korában látta viszont Hamburgban, ahol azután meg is rekedt egy darabig, hogy tanulmányait folytassa. 1838-ban már Berlinben van s az ottani egyetemre jár. Két évvel később a boroszlói egyetem hallgatója, talmudi tanulmányait Levy Jakabbal, az új héber és chaldeus szótár szerzőjével folytatja és élénk összeköttetésben áll Tiktinnel. Existenciájáról házi tanításkodással gondoskodik. Majd irodalmi téren találkozunk vele. Megírta Wessely Hartwig Naftáli életét és működését, olyan virágos nyelven, melyben már jelentkezik a kitünő szónok. Nemsokára rá egy eposzba kap bele, a mely Dávid királyt választotta hőseül. Négy éneket készített el belőle. A hitszónoklatban korán gyakorolta magát a sziléziai hitközségekben. Kellemes hangja, mutatós egyénisége és virágos nyelve megannyi előnye volt. Hívták Gleivitzba, Oroszországba, Stettinbe szónoknak, félévig Berlinben is hitszónokolt. Részt vett a német reform és conservatív zsidóság irodalmi harczában, még pedig mint Geiger ellenfele, de Philippson követője. Azután elfoglalta a stettini rabbiállást, de itt sem volt soká nyugta, mert háborúság tört ki hitközségében. Nem tudott mindenkinek kedvére tenni, szívesen követte tehát a hívó szót, mely Prágába szólította; a Stettiniek azonban nem eresztették. Kitünő szónoki híre miatt tovább is mindenfelé hívogatták, így Oldenburgba, Schwerinbe, Berlinbe és Meklenburg Strelitzbe, de tovább is csak Stettinben maradt. Irodalmi tevékenysége a költészetre s homiletikára szorítkozott. Irt eredeti költeményeket, fordította Ábrahám ibn Chasdai makamáit. Kolonymus erkölesi tükrét, melyet próbakőnek »Prüfstein« nevezett s halála előtt alig pár hónappal fejezett be. (Budapesten a Meisel segítőegyesület adta ki) Ezenkívül több kötet beszédje jelent meg. Legjelesebb művének címe ez: »Homilien über die Sprüche der Väter.« A homiliák megjelenése után (1855) — olvassuk Kayserling művében — M. a bécsi lipótvárosi templom hitszónoki állására pályázott, 1856-ben próbászónoklatot is tartott, de az akkori lipcsei pap, Jellinek Adolf dr. nyerte el az állást. Sváb Löw a híres pesti főrabbi 1857 apr. 3-ikán halt meg s 1858-ban a pesti hitk. Sachs Mihályhoz fordult Berlinben, hogy őt nyerve meg a megürült rabbiállásra. Sachs eleinte huzódzkodott, úgy hogy Meisel felé fordult a figyelem, akit 1859-ben próbászónoklatra kértek meg. Apr. 30-ika volt a nevezetes nap és 10 nappal később Meisel pesti főrabbi volt. Ekkor már eleresztették Stettinből s ugyanaz év aug. 11-ikén Meisel Pestre jött, hogy állását elfoglalja. A beiktatás aug. 13-ikán történt meg s szept. 6-ikán ő avatta

föl a dohány-utczai templomot. Itt *minden* szombaton és ünnepnapon prédikált, úgy hogy szónoklatai kiegészítőjévé váltak az istentiszteletnek. Sohasem improvizált. Minden évben kétszer pulpulistikus előadásokat tartott az orthodoxia kedvéért. A konfirmációk meghonosítására is ő tette itt az első kísérletet. A zsinagógai istentisztelet nemesítésére Carmel című lapot tervezett. Az engedélye erre már 1860-ban megvolt s az első szám meg is jelent belőle, okt. 5-ikén. Ugyanabban az évben megalapította a Talmudtorát s az ugynevezett levesosztó intézetet. Majd a kamattalan kölcsönnyújtó egyesületet teremtette meg zsidó kereskedők számára. Ugyanaz az év volt a nemzeti ujjáébredés kezdete is, ami Meiselnak sok keserű órát szerzett ellenfelei részéről. Orthodox és nemzeti részről egyaránt támadták. Így bizony kevés kellemessége maradt az állásának; de azért nem csüggedett, helyt állott még olyankor is, amidőn Pálffy gróf helytartó felszólította, hogy a pesti zsidók erkölcsi életéről tegyen neki jelentést. Memorandumát azonban ellene fordították ellenfelei. Alig csillapodott el a memorandum miatt keletkezett vihar, újra rátámadtak és nem volt nyugta amíg 1867-ben november 28-ikán szombat napján a *szószéken* meg nem lepte a halál. Neje, mint említettük, szül. Singersohn, akivel Briegeben ösmerkedett meg nagybátyjánál, Pollák Józsefnél. Stettini rabbi volt, amikor 1844-ben nőül vette. Az esküvő már ki volt tűzve, amidőn a menyasszony hirtelen megbetegedett. Élet-halál között lebegett s csak egyetlen óhajta volt még, hogy vőlegényével — kinek sorsában annyi a drámai momentum — halálos ágyán eskessék össze. És ez is megtörtént. A menyasszony azután fölépült s mint Meisel neje, két gyermeknek adott életet. Az egyik, a fiu, itt halt meg Budapesten 1872-ben, a másik, a leány, Hamburgban él s egy könyvkereskedő felesége. Ennél töltötte élete utolsó éveit az egykori pesti főrabbi felesége, akinek lelke a halálban egyesült megdicsőült férjével.

— A VI. izr. községkerület közgyűlése, amint előző számunkban már jeleztük, f. hó 5-én, hétfőn d. e. 10 órakor lesz a pesti hitközség II. emeleti 12. sz. üléstermében. A gyűlés látogatottnak ígérkezik, mert a választásokon kívül, tárgysoron szerepel a vallásoktatási terv megállapítása. A községkerületi elnökök elé terjesztett jelentés, melyet mai számunk mellékletén közlünk, már akkor szintén közkezen fog forogni. Ezt a jelentést mai számunk első cikkében hivatott toll méltatja.

— Tizenkétezer koronásalapítvány. A szegedi társadalom egyik kiválósága, *Lichtenberg* Mór születésnapjának 70-ik fordulója alkalmából szegedi kultúrcélokra 12,000 korona alapítványt tett, s a törvényhatóság kezelésére bízta. A 12,000 korona így oszlik meg: a Dugonics-társaság 2000 koronát, a szegedi képzőművészeti egyesület 2000 koronát kap. Szegény középiskolai tanulóknak felső tanulmányaikban való elősegítésére 4000 korona, elemi iskolai szegény tanulók felruházására és tanítók jutalmazására 2000 korona, szegény iparosok és kereskedők jutalmazására 2000 korona jut. Az alapítványokat, melyeknek párja vidéken elég ritkán akad, a nemes lelkű alapítványozó igen szép levélben jelentette be. Nemzeti célokat kíván szolgálni mind az öt alapítvány, amire a polyglott Délvidéken szükség is van. A Dugonics társaság 2000 koronájának kamatai irodalmi czélokra fordítandók, a képzőművészeti társulat 2000 koronájának kamataiból 10—10 évenként egy-egy művészi becsű festmény vásárlandó a szegedi muzeum számára, a fiúiskolai 4000 koronás alapítvány kamatai 2-évenként felekezeti különbség nélkül adandók ki egy szegedi születésű és illetőségű ifjunak. A 2000 koronás népiszkolai

alapítvány kamatai 2—2 évenként föl váltva szegény tanulók felruházására és a népiszkolai nevelés körül legjobb sikert felmutató egy-egy tanító jutalmazására fordítandók. A 2000 koronás iparos- és kereskedő alapítvány kamatai két-két évenként egy-egy elszegényedett szegedi iparos vagy kereskedő fölsegítésére használandók fel. Az alapítványozás alkalmából *Lichtenberg* Mór városzerte ünneplés tárgya. Az első üdvözlő *Kállay* főispán volt. Utána jöttek a felekezetek: *Varga* Ferencz apát, *Lőw* Immanuel dr. főrabbi, majd más kitünőségek: *Platz* Bonifác dr. tankerületi fő igazg. *Kreybig* Károly ny. altábornagy, *Rósa* Izsó dr. az ügyvédi kamara és hitközség elnöke. *Tergina* Gyula dr. tanfelügyelő a tanfériak küldöttségét vezette eléje. Tiszteletgett továbbá az áll. főgymnázium tanári kara igazgatóstul, az alsó városi tanítótestület, a *Lloyd* társaság. A szegedi képzőművészeti egyesület levélben köszönte meg az alapítványt. Üdvözlő leveleket Budapestről is sokan küldtek. Így *Enyedi* Lukács min. tanácsos orsz. képviselő, *Beksics* Gusztáv, Magyar (tábor a piarista rend tartományi főnöke, *Pap* János kegyes rendi kormányzó stb.

— Jótékony alapítvány. *Boschán* Jakab, a Lónyay Pálma grófnő ibrányi uradalmának bérloje, Ibrány községben töltött 15 évi munkásságának emlékére több rendbeli humanus alapítványt tett. Elhunyt neje nevében 600 koronás alapítványt létesített a szegény-alap javára s a távozása alkalmával tartott bucsu-lakomán 500 koronát adott át a *református* lelkésznek, hogy azt a református egyház kezelje s belőle a községbeli szegény, jó tanuló, iskolás gyermekeket segélyezzék. A vendégek is megtöltötték ezt az alapítványt 275 koronával, mit azután *Boschán* a maga részéről úgy egészített ki, hogy 800 korona legyen. Érdekes, hogy *Boschán* Jakab a pesti zsidó hitközségnek kurátora, s annyira hű fia felekezetének, hogy felesége halála alkalmából 260.000 kor. értékű házat engedett át a budapesti rabbiszemináriumnak. Hogy ilyen előkelő felekezeti állást betöltő férfinak más felekezet javára tesz számottevő alapítványt: ez példája a felebaráti szeretet igaz értelmezésének.

— Új izraelita irodalmi egyesület alakult Kolozsvárt. Annak idején irtuk, hogy tavaly ősszel a kis Athén intelligens zsidósága a zsidó érzés fejlesztése érdekében nem zsidó közönség által is élvezett irodalmi értékű felolvasásokat rendezett. E felolvasások szép erkölcsi sikere arra buzdította a rendezőseget, hogy ezek állandósítása érdekében egyesületet létesítsen. Ez egyesület »Kolozsvári Izraelita Felolvasó egyesület« névvel f.-évi október hó 20-án tényleg meg is alakult első sorban zsidó irodalom és történet köréből, de általános irodalmi és társadalmi kérdésekről is tartandó felolvasások rendezésére és megfelelő könyvtár létesítése czéljából. Az egylet élén *Eisler* Mátyás, dr. a kolozsvári hitközség főrabija áll, mint elnök, alelnökké *Páskusz* Miksa a kolozsvári orth. izr. hitközség alelnöke, titkárrá *Hunwald* Lajos dr. ügyvéd, jegyzővé *Szántó* Zoltán, pénztárossá *Indig* Arthurné, ellenőrré *Kollár* Miksané és könyvtárossá *Weisz* Elza választottak meg egyhangulag. A megalakulás után az ifju egyesület nyomában meg is kezdte felolvasásait. Az egyesület elnöke *Eisler* Mátyás dr, kinek nevét e lapok hasábjairól olvasóink is ismerik, olvasta fel Erdély régi rabbijairól szóló, legközelebb megjelenő művének érdekesebb részleteit.

— Főispáni installáció. *Csillaghy* Józsefet okt. hó 25-ikén iktatták be Árva megye főispáni székebe. Programbeszédében azt mondotta a főispán, hogy megyéjében és népessége között első sorban békére és egyetértésre van szükség s ő egyik főfeladatának fogja tekinteni, hogy a felekezetek közt való béke helyreállítá-

sán közreműködjön. Az árvamegyei zsidóhitűek nevében *Reicher* Vilmos dr. alsó-kubini hitk. elnök kezdeményezésére, több hitközség küldötteiből alakult képviselői tiszteletgett a főispán előtt. Szónokuk, *Horovitz* Jenő, alsó-kubini főrabbi volt, aki hivatkozott arra, hogy az utóbbi időben széthúzás támadt a megye lakossága között, melynek éle a zsidóhitűek ellen irányult, akik pedig e megyében is, sem nemzeti érzés, sem közhasznú tevékenység dolgában, nem állanak a többi hitfelekezetek mögött. A főispán kiemelte szívélyes hangú válaszában, hogy a támadások ellenében a zsidóhitűeket is meg fogja óvni. A beiktatási banketten az alsó-kubini zsidó pap is részt vett s a trsztnai apátplébános és a jaszenovai ev. lelkész után ő is felszólalt. Beszédében a megye és urai vallásos türelmét dicsőítette, mely azonban az utóbbi időben csak a megye székhelyén volt meg. Kíváncs, hogy ez újra általánossá váljon.

— **A mezőlaborezi égettek** október 29-én pótböjtnapot tartottak. Régi szokashoz híven azért történt ez így, mivel a hosszú böjt napját a tűzi veszedelem folytán meg kellett szegniök, s a mentés munkájában kellett segédkezniök. A pótböjtot a község rabbija rendelte, s nem csak a hitközség helybeli tagjai tartották meg, hanem a közeli falvak mindazon zsidó családjai, akik a tűznél jelen voltak. A templom — mint köztudomásu — romokban hever s így egy magán házban gyűltek össze vezetelni. Az istentisztelet után a szentírásból felolvasták a böjtnapokra való szakaszt a »Vajehal Móse« kezdetűt s elmondták a bűnbánó napokra előírt Ovimu alkénu imát. — A hitközség előjáróságának értesítése szerint okt. 29-ikéig a következő újabb adományok érkeztek be az égettek javára: Szolnoki hitközség 80 k, Pécsi hitközség 20 k, Klinger J (Felső Ór) 10 k, Lichtenstein (Zágráb) 1 k, Szegedi hitközség 10 k, Zádor Benő tanító (Érsekújvár) 2 k, kolozsvári hitközség (gyűjtés) 54 k, 10 f, Lasz Lázár (Kolozsvár) 4 k, Varannói hitközség (gyűjtés) 127 k, G. G. (Selmeczbánya) 10 k, Schmelcz Herman (Jankovác) 6 k, Szerencsi hitközség (gyűjtés) 37 k, 80 f, Kisvárdai hitközség 20 k, Neufeld Ármin (Zólyom) 3 k, Gerendai Márton (Debrecen) 1 k, Fröhlich Ferencz (A. Palajta) 4 k, Győri hitközség 25 k, egy jó szívű ember (Budapest) 20 k. Összesen 413 k. 90 f. ami a múlt héten kimutatott 1410 k. 80 fillérel együtt 1824 k. 70 f.

— **Az angol képviselő választások** most fejeződtek be. Zsidóhitű jelölt 22 volt, de csak 8 kapott többséget. Ezek a következők: *Cohen* L. Benjamin, a Board of Guardian elnöke, *Jessel* Herbert kapitány, *Lewy* Maurice, *Mendl* F. Zsigmond, *Rothschild* Lionel V., *Samuel* S. Harry, az Anglo Jewish Association alelnöke, *Samuel* M. Stuart, *Sassoon* Eduard a spanyol-portugál hitközség elnöke. Közülök kettő liberalis, a többi unionista. Nevezetes, hogy a cionisták által támogatott összes zsidó jelöltek megbuktak, a kiket pedig a cionisták támadták, mind győztek.

— **Tanítói jubileum.** A pesti hitközség hittanító-testülete e héten tartott ülésén ismét *Győri* Adolfot választotta elnökévé, aki már negyedszázadja tanít a fővárosi polgári iskolákban. Erre való tekintettel a testület egyhangulag elhatározta, hogy nagyrabecsülése és rokonszenve jelölje üdvözlő iratot intéz hozzá és tiszteletére lakomát rendez.

— **Halálozás.** Veszprémben dr. *Halasi* Vilmosné, szül. *Sonnenberg* Babette, egy széplelkű, jóban fáradó urnő, okt. hó 28 án, életének 62-ik évében, jobblétre szenderült. Négy gyermekén (egyik Visontai Soma dr. orsz. képviselő neje) és férjén kívül mindazok gyászolják elhunytát, akik szeretettreméltó modora miatt becsülni tanultak.

— **Hymen.** *Keményffy* Gyula dr, a fővárosi orvosi kar egyik legképzettebb tagja feleségül vette a héten *Schermann* Adolfnak a székes főváros érdemes tiszti főorvosának kedves és finom műveltségű leányát, *Etelka* kisasszonyt. A templomi esküvőn a főváros törvényhatóságának főtisztviselői s előkelő násznép jelent meg. A násznagyok *Vézi* József orsz. képviselő és *Gerő* Károly voltak. Az esketést *Weiszbürg* Gyula dr. rabbi végezte.

Ullmann Sándor a nagyvárad Kurländer és Ullmann nagykereskedő cég főnöke f. hó 6-ikán Drohobiczon feleségül veszi *Schreiber* J. L. ottani nagykereskedő és a pozsonyi főrabbi testvérének leányát, *Gizellát*.

— **Lefoglalt röpirat.** A krakói államügyészség lefoglalt egy Ruzyna hercegekrék jóváhagyásával megjelent »Katholische Stimmen« című röpiratot, mely a zsidó felekezet ellen izgat.

— **Bucszás.** A pesti izr. hitközség összes t. tagjaihoz! Budapestről távozásom alkalmával kiapadhatatlan, bensőségteljes hálaérzettel és zsvem egész melegével veszek búcsut ezen mélyen tisztelt hitközség minden egyes derék tagjától, kérve a Mindenható áldását itteni szeretett hitsorsosaim mindegyikére, s ha becses emlékeztükben számomra a legkisebb hely fenmaradna, bőségesen lesznek jutalmazva igaz törekvéseim és az alig számbevehető csekély eredmény, melyet a szent ügy szolgálatában itt tán elérnem sikerült, Hazafiui és hittestvéri üdvözléssel Budapesten, 1900 évi október 22-én. *Guttman Béla*, a bécsi izr. hitközség főkántora.

* **Husz milliós befektetési kölcsön.** A magyar általános hitelbank, mint a Rothschild-csoport képviselője, tudomására hozta *Lukács* László pénzügyminiszternek, hogy az április végén kötött megállapodások alapján a négyszázalékos koronajáradék-kölcsönből husz millió korona összegre az opciójogot kívánja gyakorolni. A százhusz milliós kölcsönből tehát, a melyből márcziusban 70 millió névértékű papírt fix árban vett át a csoport, ezzel már 90 millió lesz kibocsátva. A kölcsönből kell kiegészíteni a megapadt pénztári készleteket és teljesíteni a már törvénybe iktatott ipari, valamint közlekedésügyi befektetéseket. Miután a márcziusi 70 milliót az első kötelezettség teljesen igénybe vette, a befektetésekre csak most kerülhet a sor az új kölcsönrészeiből. Husz milliótól ez nagyon távol fog esni, sőt előreláthatóan még a tízennyolcz milliót sem fogja megütni. Ugyanis a négy százalékos magyar koronajáradék mai árfolyama mind össze 90.15 korona volt, *Bécsben*, a hol az új kibocsátás nagyrésze elhelyezésre fog kerülni. Ez alapon számítva a Rothschild-csoport tíz százalékos redukezióval bizonyára olcsóbban óhajt az opcióval élni. Hogy egyáltalában ezt az időpontot választja, abban nemcsak a piacz tényleges javulásának lehet része, hanem a jövő kedvezőbb megítélésének is. Magyar állami papírok, járadékok iránt utóbbi időben nagy volt a kereslet. Ezt a vásárlási kedvet fokozza, hogy a pénz könnyen kapható mindenütt. Az osztrák koronajáradék ma már teljes 98.10 perczentes árfolyam mellett csaknem *nyolcz százalékkal* magasabb a magyarnál. Ezt a különbözetet a mai járadékunkra vetett ausztriai adótétel már nem indokolja eléggé. Mindezeknél fogva alapos a kilátás, hogy az új husz milliónyinevértékű papír nemcsak könnyen lesz elhelyezhető, hanem az iránta nyilvánuló érdeklődés közelebb is fogja hozni az osztrák járadékhoz, illetve a pari árfolyamhoz. Bármiként is fejlődjenek egyébként a viszonyok, a magyar gazdaságra mindenesetre némi könnyebbülést fog hozni az állami kölcsön új részlete, ha végre csakugyan gyümölcsöző befektetésekre fogják fordítani.

* **A magyar gázizzó-fény r.-t. közgyűlést** tartott e héten, melyen elhatározták, hogy részvényenkint 44 korona osztalékot fizetnek. Az osztalékok már október hó 30-ika óta fölvehetők.

* **Igen fontos!** Egy uj, 12 év óta kipróbált és biztos sikerű gyógymód hódít kiválóan azok körében, kik valamely régi (krónikus) betegségben szenvednek és bajuk ellen eddig hiába kerestek enyhülést és gyógyulást. Ezen bevált és biztos hatású gyógymód a vérgyógyászat, hemopatia. — E gyógymód feltalálója Dr. Kovács I. fővárosi orvos, a kinek Budapest, V., Váci-körut 18. sz. alatti rendelő intézetét tömegesen felkeresik mindazok, akik asthma-, köszvény-, szív-, gyomor-, bél-, hólyag-, ideg- és agybántalmakban, vér-, vagy bőrbajban szenvednek. Évente sok száz teljes gyógyulás! — Dr. Kovács házon kívül is kezel, meghívásra vidékre s meggy és díjazott levelekre készségesen válaszol.

A fumei izraelita hitközségtől.

Pályázati hirdetemény.

A fumei izraelita hitközségnél megüresedett vallás-tanítói állásra ezennel pályázat hirdettetik.

A vallás tanító kötelessége lesz az egyházközségi titkári teendőket is végezni.

Pályázók, kiknek a magyar és német nyelvet szóban és írásban tudni kell s kik kötelezik magukat hogy, egy éven belül az olasz nyelvet elsajátítják, felhivatlak, hogy az állami középiskolákra szóló vallásitanítói képesítettségüket igazoló okmányaikkal és életrajzzal felszerelt folyamodványukat az alólt elnökséghez azonnal küldjék be.

A vallásitanító fizetése évenként 2400 (kétezer-négyszáz) korona, mely esetleg 3000 koronára is emelhető lesz.

Megjegyeztetik, hogy pályázók magánoktatás által mellékkeresetre is szert tehetnek.

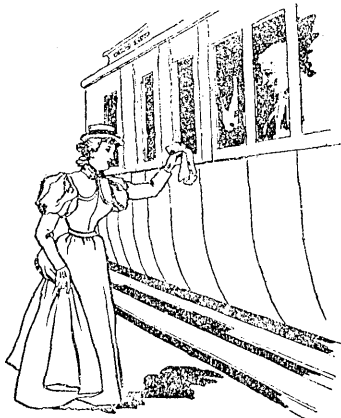
Fiume, 1900. október havában.

Az izraelita hitközség elnöksége Fiumében.

Intelligens izr. nevelőt

keresek vidékre két fiu mellé. Magyar és német nyelv tudása és hegedűoktatás kívántatik. A javadalom teljes ellátáson fölül havi 25 frt. Ajánlatokat e lap kiadóhivatalába tessék küldeni.

A körutazás.

Manapság a körutazás-egyek annyira divatosak, hogy a legnagyobb vágya mindenkinek egy-egy nagyobb körutazást tenni a világ egy vagy más részén. Épen azért mert többen vesznek az ilyen körutazásban részt, kedvezményeket biztosíthatnak a körutazóknak. Van aztán egy olyan országra szóló körutazási jegy is, a melyet mindenki a legjobban szeretne megismerni. Ez az ország a boldogság, a körutazás Fortuna szekerén történik az osztálysorsjeggyel. Jó reménnyel kecsegtet az ilyen körutazási jegy a Hecht bankháznál, ahol már nagyon

sok főnyereményt nyertek. Azért vásároljon osztálysorsjegyet a Hecht Bankháznál; Budapest, IV., Ferencziak-tere 6. Huzás már 15. és 16.án. Sorsjegyek ára: egész 6 frt: fél 3 frt! negyed 1 frt 20 kr; nyolczad 75 kr.

PFAU és TÁRSA
cognac-gyárosok
csász. és kir. udvari szállítók
FIUME.
Különlegesség:
„QUARNERO BRANDY”.

Kézzel csomózott smyrna- és perzsaszőnyegek Ágyelők, diván- és falterítők, hintaszékszőnyegek, portierek stb. Futószőnyegek.	<i>Páris arany érem.</i>	Torontáli keleti szőnyegek (Tyim), u. m.: függönyök, ágy- és asztalterítők, divánpárnák, ágyelők, draperiák stb. Szőnyegszövetek.
---	---------------------------------	--

TORONTÁLI SZŐNYEGGYÁR
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG N.-BECSKEREK.

A n. é. közönség tudomására adják, hogy gyárunk a detail-elárusítással többé nem foglalkozik, hanem készítményeink ezentúl en detail kizárólag Grünbaum Vilmos nagybecskereki czég

Torontáli Szőnyeggyár R.-T. raktárában lesznek kaphatók, az általunk meghatározott gyári árak mellett; hol minden megrendelés is átvétetik. — Árjegyzék, rajzok és minőségi mintákat szintén ezen czég küld kívánatra. — Honi gyártmányunkat további becses partfogásba ajánlva, kit, tisztelettel Torontáli Szőnyeggyár R.-T.

Divatos
és jutányos
női felöltők
beszerzésére ajánljuk
Holzer
áruházát
BUDAPEST,
IV., Kossuth Lajos-utca 9.

FORTUNA NAPTÁR 1901. ÉVRE.

Mikor van születésnapom?

Mindenki kísérje meg szerencsáját a születésnapjára jelzett számmal. — Ezen naptárban az év minden egyes napjára egy szám van jegyezve, melyet azonnali megrendelésnél megküldünk, úgy, hogy bárki szabadon választhassa a számát. Ha időközben a szám elfogyott volna, akkor hasonlót küldünk Önnek.

Január	Február	Márczius	Április	Május	Junius	Julius	Augusztus	Szeptember	Október	November	December
1 2877	1 83683	1 53083	1 81181	1 65665	1 2877	1 17713	1 80629	1 48085	1 65865	1 4040	1 17777
2 34484	2 17717	2 32722	2 48085	2 83190	2 32722	2 83783	2 38138	2 84725	2 83283	2 35323	2 79745
3 2004	3 36470	3 79777	3 83994	3 75865	3 4004	3 17717	3 83983	3 48089	3 74371	3 6312	3 23077
4 51385	4 17777	4 38138	4 48089	4 85006	4 51607	4 36463	4 38238	4 57277	4 86084	4 35335	4 79728
5 4040	5 52345	5 53092	5 55180	5 74510	5 4040	5 17777	5 53707	5 48558	5 74396	5 6313	5 36470
6 76276	6 23077	6 38238	6 48558	6 83283	6 76342	6 52581	6 38257	6 83083	6 83292	6 36463	6 75925
7 6312	7 79728	7 79779	7 83022	7 74321	7 6212	7 23077	7 81101	7 51351	7 75925	7 6321	7 37411
8 83583	8 24284	8 38257	8 51351	8 86010	8 83650	8 79745	8 38279	8 84784	8 88086	8 35470	8 65865
9 6313	9 3711	9 83866	9 84801	9 74396	9 6313	9 24224	9 83987	9 51353	9 76268	9 6565	9 37413
10 35323	10 96606	10 38279	10 51353	10 83292	10 34484	10 83850	10 38917	10 58288	10 83315	10 37411	10 65666
11 6321	11 37411	11 53100	11 56319	11 75925	11 6321	11 96606	11 53708	11 51385	11 76276	11 8455	11 38137
12 51604	12 24284	12 38917	12 83025	12 86016	12 52333	12 36470	12 38938	12 83091	12 86586	12 37413	12 48080
13 6565	13 52552	13 80629	13 57277	13 76268	13 6565	13 24284	13 81104	13 51604	13 76301	13 48080	13 38139
14 76301	14 25301	14 38938	14 84720	14 83415	14 76376	14 53083	14 40480	14 85122	14 83383	14 38137	14 48082
15 8455	15 79743	15 83888	15 57288	15 86084	15 8455	15 25301	15 83994	15 60037	15 89389	15 34484	15 96906
16 3586	16 25308	16 40480	16 83083	16 83383	16 83683	16 79777	16 44331	16 83143	16 83425	16 38138	16 48085
17 8565	17 83783	17 53707	17 60037	17 86086	17 8565	17 25308	17 55177	17 60034	17 91391	17 35423	17 95259
18 35335	18 25310	18 44331	18 84725	18 83425	18 35335	18 83866	18 44344	18 85146	18 92292	18 38238	18 48089
19 10644	19 37413	19 81101	19 60038	19 86586	19 10644	19 25310	19 81181	19 62335	19 92293	19 35353	19 93415
20 51607	20 95395	20 44344	20 83091	20 92292	20 52345	20 37411	20 44363	20 83183	20 83483	20 38257	20 48558
21 15652	21 52581	21 83983	21 52335	21 89389	21 15652	21 95395	21 84701	21 62459	21 79745	21 17327	21 92292
22 76342	22 26226	22 44363	22 84784	22 83483	22 79728	22 53092	22 44369	22 86006	22 83583	22 38279	22 51351
23 15677	23 79745	23 53708	23 63459	23 91391	23 15677	23 26226	23 55189	23 62462	23 93415	23 17347	23 91391
24 83650	24 31782	24 44369	24 83143	24 83490	24 83711	24 79779	24 44377	24 83190	24 83518	24 38917	24 51353
25 17327	25 83850	25 81104	25 62452	25 92292	25 17327	25 31782	25 83022	25 64444	25 95395	25 17348	25 32703
26 36463	26 93415	26 44377	26 85122	26 83518	26 35322	26 83883	26 47474	26 86010	26 83560	26 38938	26 51385
27 17347	27 83137	27 83987	27 64444	27 92792	27 17347	27 93415	27 84720	27 64464	27 96606	27 17713	27 32722
28 52333	28 32703	28 47474	28 83183	28 83560	28 52552	28 57413	28 48080	28 74310	28 83583	28 79779	28 51604
29 17348	29 48080	29 64464	29 64464	29 93415	29 17348	29 32703	29 56319	29 65666	29 96607	29 17717	29 52333
30 76376	30 55177	30 55177	30 85146	30 2877	30 79743	30 53100	30 48082	30 86016	30 4004	30 79777	30 34484
31 17713	31 48082	31 95395	31 95395	31 95395	31 95395	31 81373	31 83025	31 83025	31 83586	31 51607	31 51607

A.: Játsszik Ön az osztálysorsjátékot?

B.: Igen.

A.: Kérel játszik és milyen számmal?

B.: Török A. és Tsa bankháznál, melynek szerencsenaptárát

átnézve, azt a számot választottam, mely éppen születésnapom melle

van jegyezve.

A.: Azt hiszi, hogy ez így helyes?

B.: Igen, mert minden egyes számnak ugyanaz a nyerési

esélye és meg fogom kísérteni, rájón szerencsenapom születtem-e,

avagy a szerencse fia vagyok-e?

Az I. osztály tervszeszű betétjei

1/3 eredeti sorsjeggy... kor. 1 50

1/4 , , , 3 —

1/2 , , , 6 —

1/1 , , , 12 —

Fenti számok esetleges

biztosítására.

* azonnali megrendelést *

kérjük.

Fenti számok csakis nálunk kaphatók:

TÖRÖK A. és Társa

bankháza, Budapest.

Központ: Váci-körút 4/c szám.

Fiókok: } Muzeum-körút 11.

} Erzsébet-körút 54.

AZ „ANKER”

élet- és járadék-biztosító-társaság.

Igazgatóság:

BÉCS, I., Hoher Markt 11.

ANKER-HOF.

Magyarországi vezérképviselőség:

BUDAPEST, Deák-tér 6. sz.

ANKER-UDVAR.

a társaság saját házaiban.

Társasági vagyon..... 117 millió korona

Biztosítási állomány 472 » »

Eddigi kifizetések összege 192 » »

Megtámadhatlan kötvény.

Méltányos feltételek.

Hadkötelezetteink biztosítása háboru esetére pótdíj nélkül.

Nagy nyereséményosztalékok.

Előnyös gyermekbiztosítások.

Prospektussal és fölvilágosítással szolgál a fenti magyarországi vezérképviselőség, hová ügynökségek iránti ajánlatok is intézendők, valamint a társaság ügynökei.

LAKOS NÁNDOR

BUDAPEST,

VIII., Külső Kerepesi-út 1.

a) **Vízvezetési osztály:**

Elvállal és létesít: Szivattyú-telepeket, szél-motor, bezin-motor és járgány-üzemmel. Kézi szivattyúk minden kútmélységhez. Fürdő- és klozetberendezések. Kovácsolt vas-, öntött vas-, ólom- és kőagyag-csővezetékek, parkok és majorok részére. Saját gyártmányú kovácsolt vastartányok, viz-, szesz- és festék részére.

b) **Gazdasági géposztály:**

szállít: TRIUMPH III. sorvetőgépeket, szab. elevátorokat, szénagyújtókat, fűkaszálo- és aratógépeket. Baker-rostákat szecskavágókat, répvágókat és az összes gazdasági gépeket.

c) **Technikai osztály:**

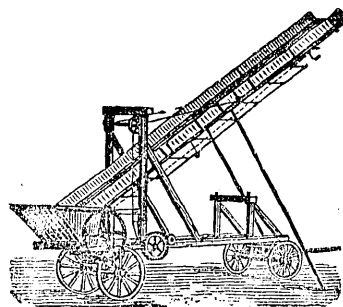
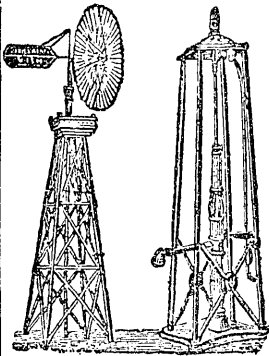
szállít: Ruggyanta- és kender-tömlőket, vízhatlan ponyvákat, gépszíjakat, mérlegeket, olaj- és kenőanyagokat, valamint az összes technikai alkatrészeket és szerszámokat.

Az összes fenti gyártmányok állandóan dús készletben raktáron.

A legjobb referenciák!

Árjegyzék

szivattyúk és vízvezetékek-ről, gazdasági gépekről és technikai cikkekről ingyen és bérmentve.

Első rangu szigorúan **נדר** vendéglő

SCHWARZ J. H.

Budapest, VII ker., Erzsébet-körút 8. szám.

(New-York palotával szemben).

Legszebb * Legjobb * Legolcsóbb

PAPlan PAPlan PAPlan

	frt		frt
1 összehajtható vaságy	10.—	1 acél sodronybetét	5.—
3 db kivehető matraccal	1.80	1 tengerifü-matrác	4.50
1 db rouge-paplan	2.80	1 Afrique-matrác	5.50
1 db rouge-paplan prima	3.80	1 lószőr-matrác	12.—
1 db satin cachmir paplan	4.80	1 ruganyos agybetét	2.50
1 db atlasz cachmir papl.	8.—	1 nagy szoba szőnyeg	1.50
1 db atlasz selyem paplan	12.—	1 futószőnyeg 25 krtól feljebb	1.50
1 db fodros atlasz selyem paplan	2.—	1 ablak Tunisfüggöny	6.50
1 db jó vászon ágylepedő	1.80	1 ablak Kongófüggöny	1.50
1 db jó paplan	1.80	1 esztengályozóit függöny-tartó	3.50
1 db flanel ágypokrócz	4.50	1 ablak csipkefüggöny	2.50
1 db gyapjú ágypokrócz	1.70	1 bouret ágyszerítő	11.—
1 db jó lópokrócz	4.50		
1 db szegett lópokrócz	2.20		
1 levartott szalmazsák			

GICHNER JÁNOS és TÁRSA

paplan, matrác és kárpitosáru-gyárosok.

Szőnyeg, függöny, ágy-, asztalterítő stb. nagy választékban.

BUDAPEST,

VII. ker., Erzsébet-körút 20. szám.

Árjegyzéket kívánatra ingyen és bérmentve küldünk. Nem tetsző árukat kicserélünk, vagy a pénzt visszaadjuk.

10—25% olcsóbb mint bárhol!

Kaphatók minden alaku

márvány, gránit és syanit remek kivitelű

SIRKÖVER

dús választékban.

LÖWY JÓZSEF,

BUDAPEST,

II. ker., Fő-utca 98. szám.

מיט 10—25% בילדיגער וויא איבערארד. רעווי יאזעף. גראבשטיינלאגער אס שבת אונד יו"ט געשפערט.

NOBEL KÁROLY FIAI

bőrönd-, nyereg- és szijgyártók,

BUDAPEST,

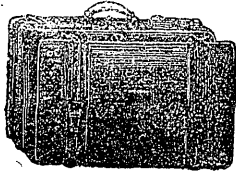
VI. ker., Váci-körút 3 sz.,
utányos árak mellett ajánlják készit-
ményeiket, mint:nyergek, lószerszámok, utazó kofferek, utazó-, vadász-, és
iskola-bőröndök, továbbá bőrdíszmú cikkek, nevezetesen:

szivar-, névjegy-, pénztárczákat.

Tartalékos tisztek

nyeregfelszereléseket kölcsönbe kap-
hatnak,Használt ló- és nyereg-szerszámokat
mindig raktáron tartunk.

Teljes tisztelettel NOBEL KÁROLY FIAI.

Mm. REINTHALLER ANNA

divat- és ruhaterem

kapcsolatban egy szabászati, fehérnemű-varrázati, himzési
és ruhakészítési tanintézettel

Budapest, Muzeum-körút 15. sz.

Divatos női- és gyermekruhák. férfi-
és női fehérneműk és menyasszonyi
kelengyék elkészítése a legújabb
francia és angol divat szerint.

Mérsékelt díjazás mellett.

Kívánatra előnyös részletfizetés mellett.

Tanulók fizetnek bármely szakmára 10 koronát.

Osztálysorsjáték * $\frac{1}{1} = 12$ kor. $\frac{1}{2} = 6$ — kor. $\frac{1}{4} = 3$ » $\frac{1}{8} = 1.50$ »

Tévedések elkerülése végett pontos ezimzést kérünk.

Mercurbank- és váltóüzlet
részvénytársaság
BUDAPEST,

Csak: IV. ker., Váci-utca 37 (a bank saját házában).

**KÖNYVEK
RÉSZLETFIZETÉSRE!!!**Ajándéku alkalmas díszművek,
történelmi, utazási, jogi, orvosi, minden-
nemű szak- és tudományos művek, regé-
nyek, költeménykötetek, remekírók, gyűj-
teményes vállalatok stb., stb., egyáltalá-
ban minden könyv, mely magyar nyel-
ven megjelent, árfelemlés nélkül,
csekély havi részletfizetésre könyvkiadó-
vállalatomnál hátki által megrendelhető.

Különösen ajánlom megrendelésre:

Jókai Mór összes műveit, 100 vaskos
kötet, pompás vászon kö-
tésben. Ára 250 frt. Szállítható havi 2
frtos részletfizetésre is.Mindenkinek ajánlom, hogy névnap-
születésnap, karácsonyi- és újévi aján-
dékul, hozzátartozóinak könyveket vásá-
roljon és megrendelését idejekorán, esz-
közölje. — Könyvárjegyzék ingyen és
bérmentve küldetik.**BACSKAY M. TIVADAR,**
könyvkiadó-vállalata
UJPEST, Lőrincz-utca 24.

Legújabb rendszerű

IRÓGÉP,a mely perczenként 180 betűt ír,
magyar és német írásra, továbbá írás-
sokszorosításhoz egygránt berendezve,
gyönyörű szép és tiszta álló (block) és
dült (cursiv) írással, elpusztíthatlan szer-
kezettel

120 korona.

Ezen írógépen az írást negyed-
óra alatt bárki is elsajátíthatja.

Prospectus ingyen és bérmentve.

Megrendelhető:

BacsKay M. Tivadar

írógép főraktárában,

UJPEST,

Lőrincz-utca 24.

Nagy vagyont,

avagy tekintélyes jövedelmet,

naponta 20—30 koronát,

szerezhet mindenki az alábbi könyvek
útmutatásai nyomán, tőkebefektetés és
előképzetség nélkül, az ország bár-
mely helyén.1. A Kereskedelmi Vegyészeti, harmadik,
kétszeresen bővített kiadás kor. 2.50.
(Az első kiadás 6 korona volt.)

2. Vegyészeti Titkok . . . kor. 2.50.

3. Vegyészeti Kincstár . . . kor. 1.20.

A könyveket az összeg előzetes be-
küldése esetén, portómentesen szállítom.Rendelhető azonban utánvétel mel-
lett is.Ha csak egy könyv rendeltetik, a
»Vegyészeti Titkok« címűt ajánlom
megrendelésre.**BACSKAY M. TIVADAR,**

könyvkiadó-vállalata,

UJPEST, Lőrincz-utca 24.**GÁL IGNÁCZ ÉS TSA**

férfi-szabók

BUDAPEST, VI., Váci-körút 21. szám,

Ó-utca sarok, Ipar-udvar.

Legolcsóbb bevásárlási forrás.

! LEGUJABB!

120 korona készpénzfizetés mellett mérték szerint

1 őszi v. téli öltöny, 1 őszi felöltő v. téli kabát.

A szövet tetszés szerint választható. Évi lakóknak 20 kor. havi részlet.

KULCSÁR és TÁRSA bronzárú- és csillárgyára

Sürgönyözim:
»Csillárgyár«.

BUDAPEST, VI. ker., Desewffy-utca 11. szám.

Telephon 13—79.

Templomcsillárokból különlegességek, a legegyszerűbbtől a legdíszesebbig.

Támogassuk a hazai ipart!

Rochlitz A. Dávid

első magyar ablakredőny-gyára

BUDAPEST,

VII. ker., Nefelejts-utca 62/E.

Készít: zsalut, csinvát- (Gradi)- és fasodrony-redőnyöket, szebben, jobb minőségben és olcsóbban, mint minden más külföldi gyáros.

— Az új iskolaév beálltával —

ajánlja szabad. iskolatáskáit fasodrony-szövetből. — Kereskedőknek ismételtárúsításra, jutányos feltételek mellett.

Ezen cikk újdonságánál, meglepő csinoságánál és jutányosságánál fogva nagy kellendőségnek néz elébe.

Árjegyzékek ingyen és bérmentve. — Ügynökök kerestetnek.

Butorok

a legegyszerűbbtől a legfinomabb kivitelig legjutányosabban kaphatók úgy készpénzért, mint

részletfizetésre

Ehrentreu és Fuchs

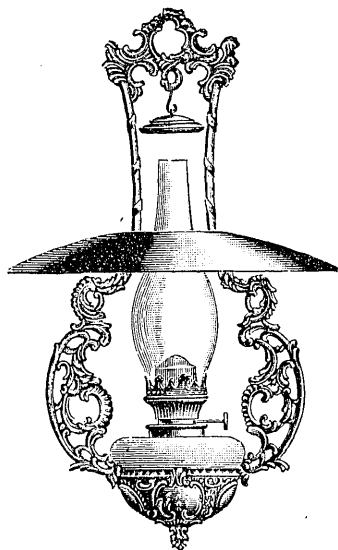
Testvérekénél

Budapest, VI., Teréz-körút 8. szám

(Andrássy-út közelében.)

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

★ Ezredéves országos kiállítás díszoklevél. ★

Fém- és
diszműtárgyak.

— Valódi —

király-olaj

a legjobb biztonsági

PETROLEUM.

Magyar fém- és lámpaárú-gyár részvénytársaság
BUDAPEST—KÖBÁNYA.

Petroleumlámpák

a legegyszerűbb kivittől a legpazarabbig.

Szeszlámpák

»Auer«-égőre.

Légszesz- és villamos-csillárok.

Raktárak

Budapest: II., Fazekas-tér 3. és 4. sz. — V., Gizella-tér 1. — VI., Teréz-körút és Király-utca sarkán. — VIII., Üllői-út 2. sz., a Kálvin-tér sarkán. — X., Jászberényi-út.

Pozsony: Lőrinczkapu-utca. — Kolozsvár: Wesselényi-utca.

Debreczen: Simonffy-utca.

Izraelita községkerületi elnökök gyűlése.

Az izraelita községkerületi elnökök folyó hó 1-én a pesti izraelita hitközség üléstermében tartották rendes évi gyűlésüket. Jelen voltak: *Deutsch* I. M. (Szombathely) *Leopold* Sándor (Szegzárd), *Lippe* Vilmos kir. táblai bíró (Szolnok), *Neumann* Náthán (Trencsén) *Pfeiffer* Fülöp dr. (Győr) várbeli *Rósa* Izsó dr. (Szeged), *Schul* Győző dr. (Szászváros), *Schweiger* Márton (Budapest), *Sternthal* Salamon (Temesvár) és *Wertheim* Ármán (Székesfehérvár).

Az előző gyűlés elnöke, *Schweiger* Márton üdvözlővén a megjelenteket, tudatta, hogy gelsei *Gutmann* Vilmos, *Schreiber* Ignác kir. tan., *Politzer* Bernát és *Horovitz* Sámuel elnökök elmaradásukat kimentették. Ezután felkérte a gyűlekezetet, hogy a kongr. szerv. szab. értelmében jelen gyűlés tartalmára elnököt és elnökhelyettest válasszon, mire az elnökök a gyűlés elnökéül ismét *Schweiger* Mártont, elnökhelyettesül pedig dr. várbeli *Rósa* Izsót választották. Ennek megtörténte után *Simon* József dr. kir. tanácsos, ki a gyűlésen mint előadó vett részt, előterjesztette az Izraeliták Országos Irodájának az utolsó évi működéséről szóló következő jelentését

Az Izraeliták Országos Irodájának Jelentése.

Tisztelt Gyűlés!

Mély tisztelettel üdvözljük az elnök urakat, kik költséget és fáradságot nem kimélve, meghívásunknak engedni szívesek voltak. Annyival nagyobb hálára kötelez bennünket jelenlétök, mert tudták, hogy autonomiánk terén nem elért eredmények fölötti öröm az, a miben Önöket részesíthetjük, hanem hogy annak a súlyos gondnak a megosztása vár rájuk, mely fáradozásaink eredménytelenségének láttán bennünket megszáll.

Már négy éve mult, hogy egy újabb zsidó kongresszusnak a törvényhozás hozzájárulásával való egybe hívása iránt előterjesztésünket a magas kormánynak átnyújtottuk. Ekkor a nagyméltóságu vallás- és közoktatásügyi miniszter ur természetesnek találta, hogy a recipiált zsidóság a vallás autonómiáját szervezni s biztosítani iparkodik; kijelentette, hogy e törekvéshez a kormány is hozzájárul, de segédkezését csak a millenniumi év utáni időre helyezte kilátásba. Alig hogy a millenniumi év letelt, másodizben tettünk előterjesztést autonomiánk ügyében és azóta nem mult el év, hogy 1896. évi emlékiratunk elintézését meg ne sürgettük volna.

Utoljára mult évi május havában tisztelegtünk a magas kormánynál. Az a válasz, melyet ekkor nyertünk, nem helyezte autonomiánk szabályozását közel kilátásba. »Ha kongresszust hívunk egybe, akkor az minden valószínűség szerint a siker biztosítékát is hordja magában.« Megnyugvást találtunk a vallásügyi miniszter ur e szavaiban, valamint azon további kijelentésében miszerint »a kongresszust megelőzőleg bizonyos ideiglenes intézkedésekre lesz szükség«, mert hittük, hogy haladéknélkül fognak megtétni ezek az intézkedések, melyeket

a mostani zilált felekezeti ügyeink oly sürgősen megkívánnak.

Mint a kerületi elnökségekkel f. évi márczius hó 7-én tudatni bátorkodtunk, e szükséges *ideiglenes intézkedések* megtétele iránt a tárgyalások megindultak, de — a miniszter ur közbejött gyengélkedése és elutazása folytán — fennakadtak. A miniszter ur ő nméltóságával — április havában történt visszatérése után — volt alkalmunk érintkezni s ennek utána f. évi május hó 16-án kelt átiratunkban arról értesítettük Önöket, hogy tekintettel ő nméltóságának sokoldalú elfoglaltságára, nem várhatjuk ugyan, hogy szervezeti ügyünk végleges szabályozását ez időben eszközölje, de bizhatunk a miniszter urnak ügyünk iránt táplált jóakarátában, valamint abban is, hogy a kilátásba helyezett »ideiglenes intézkedések« megtétele iránt megindított tárgyalásoknak az elutazásával megszakított fonalát ismét felveszi és befejezésre juttatja. Egyben azt javasoltuk, hogy ez évben a »kerületi elnökök gyűlése« csak az őszi ünnepek után tartassék meg. Eme javaslatunk megtételekor azt reméltük, hogy e gyűlésünkön legalább a várvárt »ideiglenes intézkedések«-et fogjuk már előterjeszthetni, de legnagyobb sajnálatunkra, most még ezekkel sem számolhatunk be.

Ne méltóztassék ennek okát laza eljárásunkban vagy mulasztásunkban keresni. Részünkről minden alkalommal rámutattunk annak szükségességére: hogy autonomiánk szabályoztassék és biztosíttassék; és hogy addig is, míg ez megtörténhetik, az adminisztráció számára oly irányelvek állapíttassanak meg, melyek felekezünk szervezetének újabb és sikeresebb módon való megállapítására az utat egyengetni alkalmasak. Meggyőződhetik erről a t. Gyűlés, ha végig tekint utolsó évi működésünkön, melynek főbb mozzanatait a következőkben van szerencsénk előadni:

I.

Egyetlenegy felekezeti ügyünket szabályozta csupán a kormány utolsó együttlétnk óta: a *circumcisio ügyét*, de kénytelenek vagyunk bevallani, hogy az erre vonatkozó szabályrendelet kibocsátása nem nekünk tudható be érdemül. A szabályozás előzményei a következők:

Fejérvármegye területén 1898. évi márczius havában egy gyermek a circumcisio folytán elvérzett és ennek következtében a vármegye közigazgatási bizottsága a körülmetelési ügy szabályozása végett a nméltóságu belügyminiszter urhoz felterjesztést intézett, mely véleményadás vegett onnét a kultuszminiszter urhoz és ennek 1898. évi június hó 18-án 36897. sz. a. kelt rendeletével hozzánk lett küldve. Az 1898. évi június hó 28-án 21549. sz. a. kelt jelentésünkben a következőképen nyilatkoztunk:

»A magyarországi izraeliták országos irodája. — 21544. sz. — Nagyméltóságu vallás- és közoktatásügyi Miniszter Ur! Fejérvármegye közigazgatási bizottságának felterjesztését, melyben az izraelitáknál szokásos körülmetelés körüli eljárás szabályozását

kérlelmezi, Nagyméltóságod f. évi június hó 16-án 36897. sz. a. kelt rendelete mellől a következő jelentéssel van szerencsénk mellékelten visszatérjeszteni: Budapest főváros tanácsa is fölvetette egy ízben azt a kérdést, hogy miképp lenne a körülmetélési eljárás szabályozandó és akkor Nagyméltóságod minisztériumának 1879. évi október hó 25-én 29861. sz. a. kelt rendeletével nyert felhívás folytán ugyanaz évi november hó 27-én 5810. sz. a. kelt felterjesztésünkben volt szerencsénk ez ügyben körülményesen nyilatkozni. Ennekutána Nagyméltóságod minisztériuma 1880. évi január hó 24-én 434 sz. a. kelt rendeletével értesíteni méltóztatott bennünket arról, hogy egyetértve a belügyminiszter ural, utasítva lett a főváros közönsége, hogy ezen tisztán vallásszertartásos ügynek általa kívánt rendezésétől tartózkodjék és vegye egyszerűen tudomásul a pesti izr. hitközségnek azt a nyilatkozatát, miszerint a hozzátartozó tagok fiugyermekein minden körülmetélő, aki nem orvos, csak is ovos jelenlétében viheti végre a circumcisió műtétét. Nagyméltóságod minisztériuma e rendeletnek megfelelően intézkedtünk, hogy a hatóságunk alá tartozó hitközségeinkben a körülmetélés a közegészségügyi érdekek megóvása szempontjából ott, ahol csak lehetséges, orvosnak jelenlétében vitessék véghez. *Fordulhatnak ugyan elő a körülmetélés körül egyes kifogásolható esetek, amelyek azonban az eddigi tapasztalatok szerint korántsem oly számosak, hogy általuk a közegészségügynek komoly veszélyeztetésétől tartani és e miatt rendkívüli intézkedések által a felekezet vallásos szertartásába belenyulni kelljen.* A nagyméltóságod minisztériuma által az 1880. évi 434. sz. a. kelt rendeletben elfoglalt álláspontot tehát Fejérvármegye közigazgatási bizottságával szemben is fenntartani kérjük Kik is stb. Budapest, 1898. június hó 28. án. *Az izraeliták országos irodája.*

Nemsokára ezután a horvát-szlavon-dalmát kir. országos kormány intézett átiratot a magas kormányhoz az iránt, hogy ismertesse vele azokat a szabályokat, amelyek izr. vallású fiugyermekek körülmetélésénél Magyarországon fennállanak. Megint hozzánk fordult a nagyméltóságú vallásügyi miniszter ur azzal a kérdéssel, vajjon nem kellene-e mégis a körülmetélési ügyet szabályozni és mi az ez érdemben 1898. évi szeptember hó 21-én 64380. sz. alatt hozzánk intézett rendeletre ugyanaz évi október hó 31-én 21691. sz. a. kelt tiszteletteljes válaszunkban körülményes és beható megokolás mellett *ennek az ügynek a szabályozását ismét ellenestük.* Azt hittük, hogy ezzel az ügy teljesen befejezést nyert. Nem csekély volt tehát a meglepetésünk, mindön a nm. vallás- és közoktatásügyi miniszter ur 1899. évi április hó 1-én 23122. sz. a. kelt rendeletével egy a körülmetélési ügyet szabályozó *körrendelet tervezetét* közölte velünk azzal a felhívással, hogy: »mielőtt a kérdéses körrendeletet a belügyminiszter ural egyetértőleg kibocsátaná, az ügyre, jelesül a kibocsátandó körrendelet tervezetére nézve kimerítő véleményes jelentést» tegyünk. Erre a felhívásra a következő felterjesztéssel adtuk meg a választ:

»A magyarországi izraeliták országos irodája Budapesten. — 22044 sz. — Nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi Miniszter Ur! Az izraelita körül-

metelési ügy rendezése tárgyában a f. évi április hó 1-én 23122. sz. a. kelt rendelettel leküldött iratokat a következő jelentéssel van szerencsénk mellékelten Nagyméltóságod elé vissza terjeszteni: Hivatkozni bátorokunk az 1898. évi június hó 28-án 21544 sz. a. kelt alázatos felterjesztésünkön kívül még a mult évi október hó 31-én 21691. sz. a. kelt tiszteletteljes jelentésünkre, melyet Nagyméltóságod mult 1898. évi 64380. sz. a. kelt rendeletében nyert felhívás folytán felterjesztettünk. Az ezekben az alázatos felterjesztéseinkben elfoglalt álláspontunkat most is fenntartjuk. Az a meggyőződésünk, hogy oly kényes, rituális ügyben, minő a circumcisió, az államhatalomnak csak végső szükség esetén szabadna avatkoznia. Már pedig, tudomásunk szerint, korántsem oly számosak e téren a panaszok, hogy általuk a közegészségi ügynek komoly veszélyeztetésétől tartani lehetne. Amennyire lehetséges, az izraelita hitközségek megteszik a szükséges óvintézkedéseket; hisz első sorban megkivánják ezt maguk a zsidó szülők is, akikről nem mondhatni, hogy gyermekeik iránt elég gyengéd szeretettel ne viseltetnének. Bizonyosan egyöntetűbb szabályozást fog még nyerni ez az ügy akkor, *ha felekezetünk abba a helyzetbe jut, hogy önkormányzati hatáskörébe tartozó összes ügyeit hűveire kötelező módon rendezheti.* Mint tudni méltóztatik, léteznek e tárgyban előterjesztéseink, melyek tanulmány tárgyát képezik. Tény azonban az, hogy három év óta szorgalmazza a hazai zsidóság, hogy vallásának az államhoz való viszonya szabályoztassék és hogy e téren eddigelé még kezdeményező lépések sem tettek. *Nem lehetünk szívszólói annak, hogy az első kormányintézkedés, amely a receptció után kibocsátatik, épp a körülmetélés szabályozását tárgyalja, mely ügy legkényesebb vallásügyeink egyikét képezi.* Ennélfogva tisztelettel kérjük Nagyméltóságodat, hogy a körülmetélési ügynek körrendeletileg való szabályozásától eltekinteni méltóztassék. Kik is egyébiránt stb. Budapest, 1899. június hó 9. én *Az izraeliták országos irodája.*

E jelentésünk felső helyen nem lett kegyesen fogadva. Folyó ügyekben közbeeső intézkedéseket »a miniszter meghagyásából« a miniszteri tanácsos szokott mindig kiadni. Még az érdemleges intézkedéseket is rendszerint a miniszteri tanácsos, kivételes esetekben az államtitkár ő méltósága és csak nagy ritkán a miniszter ő excellentiája írja alá. De most az idézett jelentésünk folytán egy csomag tárgyrattal a nagyméltóságú *miniszter* ur által aláírt leirat érkezett hozzánk, mely szokatlan erélyes hangon azt a felhívást tartalmazza, hogy a körülmetélési ügyre vonatkozó iratokat még egyszer nézzük át és az ügy szabályozásának kérdésében ujabban nyilatkozzunk. Az irritációt felső helyen az okozta, hogy többszöri határozott ellenzésünk folytán, melyet a körülmetélési ügy szabályozásával szemben elfoglaltunk, a nagyméltóságú vallásügyi minisztérium az *orthodox közvetítő bizottsághoz* is fordult vélemény végett és ez a bizottság azzal a készséges nyilatkozásával felelt, hogy »a rituális körülmetélés körüli eljárás szabályozása ellen hitvallási szempontból észrevétele nincsen«.

A minister ur ő nmságának 1899. évi szept. hó 15-én 42490. sz. a. hozzánk intézett leirata a következőképen hangzik:

»Magyar királyi vallás és közoktatásügyi miniszter 42490 sz. Az izraeliták országos irodájának. F. évi június hó 9-én 22044. sz. a. kelt felterjesztésére hivatkozással, az izraelitáknál szokásos rituális körülmetélés szabályozása tárgyában az összes iratok leküldése mellett a következőkről értesitem az irodát. Igaz ugyan, hogy a körülmetélés rituális szertartás, melyet a kormány, mint szertartást, rituális részében nem szabályozhat, de tekintve, hogy a körülmetélésnél közegészségi tekintetek is érintettek, az általam a belügyminiszter ural egyetértőleg kibocsátani szándékolt körrendelet pedig a körülmetélést csakis közegészségügyi oldaláról kívánja szabályozni, anélkül, hogy magát a rituálét csak érintené is, tekintve továbbá azt, hogy a belügyminiszter urnak, ki e kérdés közegészségügyi oldalról leendő szabályozását szintén tervbe vette, s a kinek e részben kéréssel fordulván hozzám a kibocsátandó körrendelet megküldését kilátásba helyeztem, de tekintve különösen a körülmetélés avatatlan kezelése folytán országszerte mind sűrűbben mutakozó baleseteket és annak következtében történt elhalálozást, elodázhatlan feladatommak tartom, hogy a körülmetélést a belügyminiszter ural egyetértőleg közegészségügyi oldalról körrendeletileg szabályozzam; azt pedig az izr. iroda is el fogja ismerni, hogy a közegészségügyi kérdések szabályozására és vezetésére a kormánynak törvényben biztosított joga van. *Annál inkább feltűnőnek látszik előttem az a körülmény, hogy e kérdésben az izr. iroda tartózkodó álláspontot foglal el, mert az orthodox közvetítő bizottság a rituálét legalább is éppoly szigorral betartja és védi, mint azon része az izraelita felekezetnek, mely az izr. iroda által van képviselve — nem zárkozik el érdemleges véleményének nyilvánításától, sőt az általam közegészségügyi tekintetéből tervbe vett szabályozást óhajtja is, mint az idezárt jelentéséből kitűnik.* Felhivom ennél fogva ismételten az izr. irodát, hogy a f. évi április hó 1 én 23122 kelt rendeletem értelmében az ez ügyben kibocsátandó körrendelet tervezetére nézve, a most beküldött összes iratok visszaküldése mellett, hozzám kimerítő sürgős érdemleges jelentést tegyen, vagy tartózkodását legalább is elfogadható érvekkel indokolja, mert ellenkező esetben kénytelen lennék ez ügyben az izraelita iroda meghallgatása nélkül intézkedni, annál is inkább, mert a belügyminiszter urhoz mind sűrűbben érkeznek az egyes vármegyék részéről felfelentések, melyek a körülmetélés avatatlan és könnyelmű kezelése folytán bekövetkezett elvérzések, és ragályozásokról tanuskodnak és ez képezi tulajdonképeni indító okát a kormány tervbe vett intézkedésének. Budapest, 1899. szept. 15. *Wlassics s. k.*»

E rendelet folytán az 1899. évi szept. hó 29 én 22282. sz. a. kelt felterjesztésünkben fejtettük ki álláspontunkat, melynek szövege a következő:

»A magyarországi izraeliták országos irodája Budapest, 22282. Nagyméltóságú vallás és közoktatásügyi Minister úr! A rituális körülmetélés szabályozása tárgyában a f. évi szeptember hó 15 én 42490. sz. a. kelt rendelettel Nagyméltóságod újabb jelentésétől méltóztatott bennünket felhívni, annak hangsúlyozása mellett, miszerint »feltűnő, hogy e kérdésben az izraelita iroda tartózkodó álláspontot foglal el, mert az orthodox közvetítő bizottság, amely a rituálét legalább is épp oly szigorúan betartja, mint azon része az izraelita felekezetnek, mely az izraelita iroda által van képviselve, nem zárkozik el érdemleges véleményének

nyilvánításától, sőt a közegészségügyi tekintetéből tervbe vett szabályozást óhajtja is, mint az iratok mellett fekvő jelentéséből kitűnik». Nem első eset ez — Kegyelmes Urunk! — hogy mi az orthodox közvetítő bizottsággal egy nézetben nem vagyunk. Nagyméltóságod miniszteriumának irattára tanuskodik arról, hogy korántsem szabadabb értelmezése, vagy kevésbé szigorú alkalmazása a vallástételeinknek az, ami bennünket egymástól megkülönböztet. A főkülönbség köztünk az, hogy más a mi fogalmunk az autonomiáról, mint az övé. Harmincz éve már, hogy felekezetünk ügyeinek szolgálatában állunk. Ezen idő alatt még egyetlenegyszer sem fordult elő, hogy Nagyméltóságod miniszteriumától akár karhatalmat, akár távirati intézkedést kértünk; a felmerült hitközségi vizsályokat, mostani fogyatékos autonomiánk mellett is, mindig saját hatáskörünkben intéztük el, anélkül, hogy a hatóságok segélyét igénybe vettük volna. És ha Nagyméltóságod előtt megjelenünk, akkor sincs más előterjesztésünk, mint csupán az a kérelmünk, hogy a hazai zsidóságnak mielőbb lehetővé tenni méltóztassék, hogy önkormányzati jogkörébe tartozó ügyeit sikeresen szabályozhassa. Vajon ugyanez az eljárási mód észlelhető-e az orthodox közvetítő bizottságnál is? E kérdésre megadják a választ az akták, melyek Nagyméltóságod miniszteriumának irattárában számos orthodox hitközség ügyeiben felhalmozódtak. Ne méltóztassék tehát — Kegyelmes Urunk! — feltűnőnek tekinteni, ha bármely kérdésben a mi véleményünk össze nem vág az orthodox közvetítő bizottság nézetével. *Feltűnő lehet csupán az, hogy a kongresszusi alapon álló izr. hitközségekben lehetőleg rend uralkodik, melyet felekezetünk saját hatáskörében létesített és e mellett mégis azt hangoztatjuk, hogy fogyatékos autonomiánk törvényes biztosításra szorul, holott az orthodoxok minden ügyükben a kormányt szaklatják és e mellett mindig feltékenyen őrzött autonómiájukra (!) hivatkoznak.* Így vagyunk az orthodox közvetítő bizottsággal a körülmetélési ügy szabályozásának kérdésénél is. Amikor a körülmetélési ügyben az első panaszok felmerültek, minden igyekezetünket arra fordítottuk, hogy hitközségeink ezt az ügyet saját hatáskörükben szabályozzák. Ez a szabályozás meg is történt és meg is említettük azt a múlt évi 64380. sz. és f. évi 23122. sz. a kelt rendeletekre tett alázatos felterjesztéseinkben, a melyekben arra kértük Nagyméltóságodat, hogy a körülmetélési ügynek körrendeletileg való szabályozásától eltekinteni méltóztassék. Minthogy azonban most ujabbban szükségessé vált, hogy e tárgyban nyilatkozzunk, nem tartottuk feleslegesnek, hogy immár ne csak állítsuk, hanem bizonyítsuk is, hogy az említett ügy a kongresszusi alapon álló hitközségekben tényleg rendezve van. E végből Nagyméltóságod utolsó rendeletének beérkezése után nyomban megkeresést intéztünk a hozzánk legközelebb eső pesti izr. hitközség előjáróságához, amely f. évi szeptember hó 25-én 1180. sz. a kelt jelentésében, melyhez egy nyomtatott »utasítás« is van mellékelve, a körülmetélési ügy történet szabályozásának módját velünk körülményesen tudatja. Mellékelten N.B. alatt bátorkodunk felterjeszteni a hitközség jelentését és annak csatolmányát képező »Utasítás«-t, melyek szerint a fennálló szabályok a következők: I. A körülmetélést csak az az egyén végezheti, aki a hitközségtől arra engedélyvel bír. II. Aki a körülmetélési engedélyért folyamodik, annak tekintélyesebb szakorvos, vagy hatósági orvos bizonyítványával kell igazolni azt, hogy egészséges és hogy a circumcisió

végzésére tökéletes jártassággal és megbízható gyakorlottsággal bír. III. A körülmetélő, ha nem orvos a műtétet csakis ellenőrző orvos jelenlétében végzheti és ennek feladata szigorúan felügyelni, hogy a legpontosabban elég tétessék azoknak a rendelkezéseknek, melyek a körülmetélő számára kiadott utasítás 1—8 pontjaiban foglaltatnak. (Ez a nyomtatott »utasítás« a pesti izr. hitközség N.B. a. csatolt jelentésének mellékletét képezi.) Tisztelettel megjegyezni bátorodunk, hogy *a zsidó közönség oly körülmetélőket kíván, és pedig joggal, kik nemcsak a körülmetélés műtői végzésében járatosak, hanem akik rituális életmódjuknál fogva ezen vallásos műtét végzésére a zsidó közönség bizalmát bírják és akik a műtéten kívül még a szertartásos imádságokat is végezni képesek.* Minthogy pedig ritkán fordul elő, hogy orvos a rituális cselekedetek végzésére is képes legyen, meg kellett engedni, hogy a körülmetélést laikusok is eszközölhessék, de annak általuk való végzése a felsorolt óvintézkedések megtartásához lett kötve. Ily módon szabályozta a pesti izraelita hitközség a körülmetélési ügyet, de rendezve van az más hitközségeinkben is. Minthogy azonban az orthodox közvetítő bizottság ennek az ügynek a szabályozását is a m. kormánytól várja, valószínű, hogy a circumcisió ügyének rendezése iránt az orthodox hitközségek egyikében sem történt még intézkedés. Nagyméltóságod legutóbbi rendeletéből tudtuk csak meg, hogy »mind sűrűbben érkeznek az egyes vármegyék részéről feljelentések, melyek a körülmetélésnek avatatlan és könnyelmű kezelése folytán bekövetkezett elvérzésekről és ragályozásokról tanuskodnak.« Átlátjuk tehát, hogy addig is, a míg az izraelita vallásfelekezet abba a helyzetbe nem jut, hogy önkormányzati uton hűveire kötelező módon intézkedhetik, szükségessé válik, azokat a hitközségeket, melyek a circumcisió ügyét még nem rendezték, szintén a körülmetélésnél bizonyos szabályok megtartására szorítani. Minthogy azonban tényleg léteznek már izr. hitközségekben körülmetélési szabályok, melyek közegészségügyi tekintetben teljesen kielégítőeknek mondhatók, a felekezet decorumának leginkább megfelelő rendelkezési mód az volna, ha elrendeltetnék, hogy a tekintélyes számú izraelita hitközségben érvényben levő szabályok minden izraelita hitközség által megtartassanak. Egész alázattal kérjük tehát Nagyméltóságodat, méltóztassék a nmsgu belügyminiszter urnál oda hatni, hogy a körülmetélési ügynek tervbe vett szabályozása akképen eszközöltessék: hogy a kibocsátandó szabályrendelet annak konstatálása után, hogy a körülmetélési ügyet számos izr. hitközség már saját hatáskörében szabályozta — köteletségévé tegye minden hazai izraelita hitközségnek, hogy a körülmetélési ügy kezelésénél a tekintélyesebb izr. hitközségeknél már érvényben levő, fentebb az I.—III. pontokban összefoglalt szabályokat szigorúan szem előtt tartsa s azoknak saját területén érvényt szerezzen. Kik is egyébiránt kitűnő tisztelettel vagyunk Nagyméltóságú Miniszter Urnak alázatos szolgálai »az izraeliták országos irodája«. Budapesten, 1899. szeptember hó 29-én

E. jegyzékváltás előzte meg a körülmetélési ügy szabályozását és ha összehasonlítjuk a körülmetélési ügyet szabályozó 1899. évi november hó 25-én 113831. sz. a. kibocsátott belügyminiszteri körrendeletet azzal az állásponttal, melyet a fent közölt legutóbbi felterjesztésünkben elfoglaltunk, el kell ismernünk, hogy a magas

kormány intenióinknak teljesen megfelelt, de azért mi ennél az ügynél semmiféle érdemet igénybe venni nem kívánunk, mert azt a tényt, hogy a m. kormánynak ez ügy szabályozása által legkényesebb vallásügyeink egyikébe belenyulnia lehetőségessé vált, részünkről csak fájálalhatjuk.

A körrendeletet különben volt szerencsénk kellő számú példányban a kerületi elnökségek rendelkezésére bocsátani, hogy azt a hitközségekkel közölhessék.

II.

Még egy ügyünk iránt mutatkozott a magas kormánynál kiváló érdeklődés és ez: **a kóserhus árusításának ügye.** Mint tudni méltóztatik, a fennállott földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minisztérium 1888 évi szeptember hó 18-án 48151. sz. a. vallás- és közoktatásügyi, valamint a belügyminisztériummal egyetértőleg kibocsátott szabályrendeletében a kóser husneműeknek az izraelita hitközségi tagok részére való szolgáltatását az illető izraelita hitközség kizárólagos jogának deklarálta. A rendelet e jog biztosítását célzó többrendbeli intézkedést tartalmaz. Fordulnak elő gyakrabban panaszok a rendelet szigora ellen. De a gyakorlati élet oly eseteket is mutat fel, hogy egyesek a hitközség privilegiumát megcsonkítják anélkül, hogy a rendeletnél fogva kártérítésre szoríthatók lennének. A nméltóságú kereskedelmi miniszter ur tehát indítatta érezte magát arra, hogy a fent idézett rendelet módosítását hozza javaslatba és e végből átiratot intézett a nméltóságú vallásügyi miniszter urhoz, aki azt az összes ügyiratokkal f. évi április 18-án 27620 sz. a. kelt leiratával hozzánk véleményes jelentéstétel végett leküldeni méltóztatott. Folyó évi június hó 6-án 22630 sz. a. kelt jelentésünkben volt szerencsénk a hozzánk intézett felhívásnak megfelelni. Álláspontunk itt is az volt, hogy ez az ügy azok közé tartozik, amelyeknek végleges rendezése a felekezet autonóm hatásköréhez tartozik. Ha autonómiánk szabályozva lesz, és ez már soká nem késhetik, akkor a felekezet egyebek közt a kóserhus árusítási intézményt is az eddiginél tán czélszerűbb alapokra fogja fektetni. Addig azonban, amíg ez be nem következik, a fennálló szabályrendeletnek változatlanul való fenntartását kértük, és a mint tudjuk, a ministerium a szabályrendelet megváltoztatásától el is állott.

Az iránt is merült fel kérdés, hogy *füstölt kóserhus* elárúsítására a házalási engedély az illetékes izraelita hitközség beleegyezése nélkül megadható-e vagy sem. E kérdés tárgyában a nagyméltóságú kereskedelemügyi miniszter ur f. évi június hó 10-én 36009. sz. a. intézett átiratot a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter urhoz, aki ennek folytán f. évi június hó 24-én 44202 sz. a. kelt leiratával kért tőlünk véleményt. Jelentésünkben a következőket fejtettük ki: A fennállott földmivelési-, ipar- és kereskedelemügyi minisztérium 1881. évi 48151. szám a. kiadott szabályrendeletének 1. § a szerint a kóser »husneműeknek« szolgáltatása

az izr. hitközség kizárólagos jogát képezi. Mindaz tehát, ami husból készül és »kóser«-nek jeleztetik, csak a hitközség felügyelete alatt állítható elő és ennek folytán kétséget nem szenved, hogy a kóserhus egyforma tekintet alá esik, akár füstölt, akár nem füstölt állapotban képezi a forgalom tárgyát, amiből önként folyik, hogy füstölt kóserhus elárusítására a házalási engedély az illető izr. hitközség engedélye nélkül ki nem adható. *A nagyméltóságú kereskedelemügyi miniszter ur f. évi október hó 11-én 71229. sz. a. kiadott rendeletével ebben az értelemben intézkedett.*

III.

A mint elől már említettük, nem sikerült az *ideiglenes általános intézkedések* kieszközlése, melyek az *izraelita hitközségi rend* megszilárdítására szolgálnának, de megelégedéssel kell knnstatálnunk, hogy felső helyen az adminisztráció a felmerült konkrét esetekben nem tért el egyszer sem attól az iránytól, melyet az 1885. évi 1924. és az 1888. évi 1191 eln. sz. a. kiadott kultusz-miniszteri szabályrendeletek kijelöltek. Ennek az iránynak az alapeszméje az: hogy az *egységes* izraelita hitfelekezet kebelében minden ritus szabadon érvényesülhessen, az egyének lelkiismereti szabadsága sérelmet ne szenvedjen, de e mellett ügyelet legyen arra, hogy minden egyes területen az izraeliták anyagi ereje vallásos testületeink magasztos céljainak elérésére lehetőleg együtt tartassék. Hogy e cél a ministerium szem előtt tartja, annak igazolására szabadjon a sok közül néhány esetet felemlitenünk:

1. Csáktornyan, Zalamegyében, izraelita anyahitközség áll fenn, melynek rabbisági kerületéhez a csáktornyai és perlaki járás területén fekvő összes községek tartoznak. Perlakon izraelita fiókhitközség létezik, melynek tagjai azzal a kérelemmel járultak felső helyre, hogy megengedtessek, mikép a perlaki járás izraelita lakosai, a csáktornyai rabbiság kerületéből kilépve, Perlak székhelylyel új rabbisági kerületet képezhessenek. Főindokul azt hozta fel a perlaki izr. fiókhitközség, hogy *a csáktornyai hitközség kongresszusi alapon áll, holott a perlaki izraeliták status-quo-ante alapon kívánják* hitközségüket szervezni. A vallás- és közoktatásügyi miniszter ur ő nagyméltósága ebben az ügyben, melyet a vármegye közigazgatási bizottsága pártolólág terjesztett eléje, bennünket is meghallgatott és a IX. izraelita községkerület elnökségének bekívánt jelentése alapján tett felterjesztésünk értelmében akképpen intézkedett, hogy f. évi márczius hó 22 én 19748. sz. a. kelt rendeletével kijelentette, hogy *a perlaki izr. fiókhitközségnek ama kérelmét, miszerint a csáktornyai izr. anyahitközség kerületéből kiléphessen és külön anyahitközséget képezhessen, nem teljesítheti.*

2. A soroksári és alsó-dabasi izr. rabbisági kerületek 1886. év elején történt megalakulásuk óta egy rabbival bírtak, kinek Soroksáron volt a székhelye. Ennek a rabbinak mult évben történt elhalálózása folytán

feléledt mindkét rabbisági kerületnek az a joga, hogy külön-külön rabbit választhasson. Pest Pilis-Solt-Kis Kunvármegye közigazgatási bizottságának jelentése alapján a nagyméltóságú minisztérium el is rendelte, hogy a nevezett rabbisági kerületek mindegyike hat hó alatt rabbit válasszon és egyuttal megjegyezte, hogy nem lesz kifogása az ellen, ha mindkét kerület megint egy és ugyanazt az egyént fogja rabbijává választani. E rendelet folytán a soroksári izr. hitközség új rabbit választott, az alsó-dabasi rabbisági kerület azonban a nyert meghagyásnak nem felelt meg. Erről a vármegye közigazgatási bizottsága felső helyre jelentést tett, amire a nagyméltóságú miniszter ur folyó évi 303. szám alatt kelt rendeletével kijelenteni méltóztatott, hogy: *nem tűrhető, hogy az alsó-dabasi izraelita hitközség rabbisági kerületének rabbija ne legyen, mert az állami anyakönyvekről szóló 1894. évi XXXIII. t.-cz. 94. §-a szerint az ezen törvény életbelépte előtt vezetett felekezeti anyakönyvekből közhitelességű kivonatok „az eddigi módzatok mellett“ szolgáltatandók ki, az állami anyakönyvek életbelépte előtt pedig az izraelita anyakönyvek csak szabályszerűen képesített rabbi által voltak vezetendők, mely szabály most is fennáll.* Elrendelte tehát a nm. miniszter ur, hogy *mindaddig, míg az alsó-dabasi rabbisági kerület szabályszerűen képesített rabbit nem választ, ennek a rabbisági kerületnek az anyakönyvei az 1894. évi XXXIII. t.-cz. 94. §-ában előirt jog gyakorlása végett a soroksári rabbinak átadandók.* Az alsó-dabasi izr. hitközség, mint rabbisági kerület e rendelet előtt meghajolt és a soroksári rabbit — a vele történt megállapodás értelmében, — saját rabbijává is megválasztotta.

3. A székes-főváros pesti részén lakó összes izraeliták betegápolási és temetkezési ügyeit egy évszázad óta kizárólag a pesti Chevra Kadisa kezelte 1890. évig, amikor is a Budapesten alakult *orthodox* Chevra Kadisa engedélyt nyert egy külön temető megnyitására, de azzal a korlátozással, hogy ebben a temetőben csakis saját tagjait temetheti el. Ez az *orthodox*-egylet a mult évben hatáskörének oly módon való kibővítését kérte, hogy a temetőjében ne csak a saját tagjait, hanem minden „*orthodoxot*“ eltemethessen, a halotti szertartásokat ne csak egyleti tagjainál, hanem másoknál is végezhesse, nemkülönben holttemeteket esetleg vidékre is elszállíthasson.

A kérelem főindokául természetesen itt is az a régi jelszó szolgált, hogy az „*orthodoxok*“ nem kényszeríthetők arra, hogy a »neolog« pesti Chevra Kadisa szolgálatait vegyék igénybe, amely tényleg a temetkezési jogot minden oly esetben gyakorolja, ahol ki nem mutatható, hogy az illető az *orthodox* Chevra Kadisa tagja volt. Beható vizsgálat és meghallgattatásunk után a *vallás- és közoktatásügyi miniszter ur ő nagyméltósága f. évi április hó 6-án 25532. sz. alatt kelt rendeletével* az *orthodox* Chevra Kadisát összes kérelmeivel a leghatározottabb módon elutasította. »*Semmiféle közérdek nem kívánja* — így szól egyebek közt a rendelet — *a budapesti orthodox Chevra Kadisa hatáskörének bővítését, ami által*

a pesti Chevra Kadisa versenytársává válhatnék. Ellenben emberbaráti tekintetek és közérdekű jótékonyági célok parancsolóan követelik, hogy a pesti Chevra Kadisa rég-idők óta kifejtett üdvös működésében meg ne béníttassék, ami pedig bekövetkezne, ha az orthodox Chevra Kadisa hatásköre kibővítést nyerne.»

4. Nógrádvármegye közigazgatási bizottsága — egy megyebeli rabbiállás megüresedése alkalmából — azzal a kérdéssel fordult a nagyméltóságú vallás- és közoktatásiügyi miniszter urhoz, vajjon az 1885. évi 1924. eln. sz. alatt kiadott izraelita anyakönyvi szabályrendelet az állami anyakönyvek életbelépése után is érvényben levőnek tekintendő-e, vagy sem? A miniszter ur f. évi 43515. sz. alatt kelt leirata folytán f. évi szeptember hó 9-én 22692. sz. alatt kelt jelentésünkben terjesztettük fel a válasz tervezetét. Ennek alapján a miniszter ur ő nagyméltósága f. évi 67021. sz. alatt Nógrádmegye közigazgatási bizottságához rendeletet intézett, amely a következő fontos kijelentéseket tartalmazza:

»Az állami anyakönyvvezetés életbeléptével az 1895. évi október hó első napja óta bejelentett születéseknek és haláleseteknek, nemkülönben ez időponttól kezdve kötött házasságoknak felekezeti anyakönyvekbe való bevezetésére vonatkozólag az állami felügyelet feleslegessé vált és ennek folytán az 1885. évi 1924. eln. sz. a. kiadott szabályrendeletnek ama intézkedései, melyek az említett tényeknek az izraelita felekezeti anyakönyvekbe való pontos bejegyzésére, valamint az ehhez kötött büntető határozatokra vonatkoznak, hatályukat veszítették. Ellenben továbbra is érvényben maradnak az idézett szabályrendeletnek, valamint az 1896. évi 113357. sz. belügyminiszteri rendeletben felsorolt egyéb rendeletnek az anyakönyvvezetésre vonatkozó azon intézkedései, melyek az 1895. évi október hó elseje előtt vezetett izraelita anyakönyvekbe eszközlendő utóbejegyzéseket és kiegészítéseket, valamint ezen anyakönyvekből kiállítandó kivonatokat tárgyazzák. Kettős szempont teszi továbbá szükségessé, hogy úgy a fentidézett 1885. évi 1924. eln., valamint az 1888. évi június hó 21. én 1191. eln. sz. alatt kiadott (az izraelita hitközségek ügyeit szabályozó) rendeletek továbbra is érvényben maradjanak annyiban, amennyiben azok a rabbik alkalmazására, ezek jogainak biztosítására, továbbá az izraelita anyaközségek alakulási módjának, területköreinek és a fiókhitközségekhez való viszonyuk megállapítására vonatkoznak. Az 1894. XXXIII t. cz. 94. § a szerint ugyanis az ezen törvény életbelépte előtt vezetett felekezeti anyakönyvek továbbra is a felekezeti anyakönyvvezetők őrizete alatt maradnak, kik jogosítva és kötelezve vannak azokból közhitelességű kivonatokat az eddigi módozatok mellett kiszolgáltatni. Ennek folytán sulyt kell helyezni arra, hogy az izraelita anyakönyvek kezelői ezentul is az 1885. évi 1924. eln. sz. a. kiadott itteni szabályrendelet 2. §-ában előírt képesítéssel birjanak. Továbbá az izraelita vallásról szóló 1895. évi XLII. t. cz. nem terjesztette ki az izr. felekezetre az 1868. évi LIII. t. cz. 24 §-ában foglalt rendelkezés hatályát, mely szerint »új egyházgyülekezetek alakítása, a leányegyházaknak anyaegyházakká, vagy viszont ezeknek leányegyházakká történt átváltoztatása a vallásfelekezetek kizárólagos jogai közé tartozik«. Mindaddig tehát, míg a recipiált izraelita vallásfelekezet abba a helyzetbe nem jut,

hogy az önkormányzati jogkörébe tartozó ügyeit ön maga szabályozhatja, gondoskodni kell arról, hogy az idézett két szabályrendelettel létesített hitközségi rend fennmaradjon. És minthogy a többi törvényesen bevett felekezet lelkészeinek a hatáskörükhöz tartozó jogok kizárólagos gyakorlása biztosítva van, az izr. felekezet pedig azt ezidőszerint nem eszközölheti, szükségesnek mutatkozik az is, hogy az anyakönyvvezető rabbik és rabbihelyettesek a hatáskörükbe tartozó funkciók kizárólagos gyakorlásában továbbra is megvédessenek. »Ezek folytán az 1894. évi XXXIII. t. cz. életbelépése után is érvényben levőknek tekintendők az 1885. évi 1924. eln. és az 1888. évi 1191. eln. szám alatt kiadott szabályrendeletek, mégis azoknak az intézkedéseknek a kivételével, melyek az 1895. évi október hó első napja óta bejelentett születéseknek és haláleseteknek, nemkülönben az azon időponttól kezdve kötött házasságoknak az izr. felekezeti anyakönyvekbe történő bevezetése feletti hatósági ellenőrzésre és az ezzel kapcsolatos büntető határozatokra vonatkoznak.«

Méltóztassék ezeket a miniszteri intézkedéseket tudomásul venni s nyilvántartani, hogy hason esetekben azokra hivatkozás történhessék.

IV.

Már mult évben bátorkodtunk megjegyezni, hogy a »*lelkészi jövedelem kiegészítéséről*« szóló törvényből felekezetünkre nagy előny nem hárul. Rámutattunk arra is, hogy a törvény sok oly intézkedést tartalmaz, amelynek csak az a felekezet felelhet meg, mely az ügyeit ezen a téren oly módon kezelte, hogy az 1898. évi XIV. t. cz. az ő viszonyaira mintegy rá szabottnak tekinthető. A tények az ezen ügyben nyilvánított felfogásunknak igazat adnak.

A minisztérium azokról a lelkészi jövedelmekről, melyeket megállapított és kiegészítendőeknek tart, felekezetenként külön-külön törzskönyvet vezet. Azokat a rabbiságokat, melyeknek a megállapított jövedelme és már engedélyezett kiegészítési összege az izraeliták törzskönyvébe eddigelé bevezetve lettek, a túloldalon levő jegyzék tünteti fel:

E szerint még csak 47 rabbiság jövedelme van megállapítva és ezek közül csupán 21-nek a jövedelme részben kiegészítve. Ezek közt csak két rabbi van, akinek a kongrua törvény 4. §-ának megfelelő képessége el lett ismervé és ennek folytán jövedelme már is 1200 koronára kiegészítve; a többi 19 rabbi azonban a magasabb képesítéssel nem bir és ennél fogva jövedelmük csupán 600 koronáig nyert kiegészítést. *Fővő évben még a folyó évi összegek utalványoztatnak, de az 1902. évtől kezdve az összeg évről-évre fokozatosan emelkedni fog míg az 1600 illetve 800 koronát el nem éri.*

Mint látni méltóztatik, a jegyzékben felsorolt 47 rabbiság közül csupán 21-ben történt már utalványozás, 26-nál pedig nem, jóllehet, a jövedelem itt is véglegesen meg lett állapítva. Ennek az oka abban rejlik, hogy ott, ahol az utalványozás még meg nem történt, a rabbisági hivatalt vagy rabbihelyettes, vagy pedig oly egyén tölti be, akinek felsőbb képesítését a minisztérium még el nem ismerte.

Folyó-szám	Rabbisági székhely	Törvényhatóság	Megállapított jövedelem		Kiegészítésre már utaltványozott összeg	
			kor.	fill.	kor.	fill.
1	Driethoma . . .	Trencsén vm. . .	594	—	—	—
2	Biharudvar . . .	Bihar vm.	491	—	109	—
3	Város-Szalónak . .	Vas vm.	1356	—	—	—
4	Déva	Hunyad vm.	1126	—	—	—
5	Kőpcsény	Moson vm.	292	—	308	—
6	Kápolnás-Nyék . .	Fehér vm.	600	—	—	—
7	Kemencze	Szabolcs vm. . . .	402	—	198	—
8	Moson	Moson vm.	400	—	—	—
9	Vármező	Szilágy vm.	454	—	146	—
10	Balatonfőkajár . .	Veszprém vm. . . .	591	60	—	—
11	Hídalmas	Kolozs vm.	402	10	197	90
12	Péternádas	Heves vm.	769	—	—	—
13	Kajászó-Szt.-Péter	Fehér vm.	591	—	—	—
14	Jablonicz	Nyitra vm.	433	60	166	40
15	Kántor-János	Szatmár vm.	399	—	291	—
16	Modor	Pozsony vm.	480	92	119	08
17	Nagy-Halász	Szabolcs vm.	394	20	205	80
18	Nyír-Acsád	Szabolcs vm.	100	—	—	—
19	Nyír-Megyes	Szatmár vm.	393	—	207	—
20	Alsó-Lendva	Zala vm.	1125	68	74	32
21	Balázsfalva	Alsó-Fehér	236	—	364	—
22	Dombrád	Szabolcs vm.	392	40	207	60
23	Nagy-Czigánd	Zemplén vm.	293	—	307	—
24	Oroszvár	Moson vm.	300	—	300	—
25	Tóth-Györk	Pest vm.	491	20	—	—
26	Bajka	Moson vm.	300	—	300	—
27	Erdőd	Szatmár vm.	411	—	—	—
28	Hajdú-Hadház . . .	Hajdú vm.	491	—	—	—
29	Muraszombat	Vas vm.	1181	80	18	20
30	Nádas	Pozsony vm.	400	—	—	—
31	Rohoncz	Vas vm.	987	60	—	—
32	Forró	Abauj-Torna vm. . .	246	—	354	—
33	Tass	Pest vm.	396	—	—	—
34	Gávad	Szabolcs vm.	392	48	206	52
35	Mindszent	Csongrád vm.	293	—	—	—
36	Bezán	Bács-Bodrogh vm. . .	1231	60	—	—
37	Sepsi-Szt.-György .	Háromszék vm. . . .	246	—	—	—
38	Szabolcs-Berczel . .	Szabolcs vm.	669	48	—	—
39	Zala-Mihályfa . . .	Zala vm.	985	26	—	—
40	Lovas-Berény	Fejér vm.	210	41	389	59
41	Avas-Felsőfalu . . .	Szatmár vm.	649	—	—	—
42	Avas-Felsőfalu . . .	Szatmár vm.	669	—	—	—
43	Nyírbátor	Szabolcs vm.	788	58	—	—
44	Vértés	Bihar vm.	651	—	—	—
45	Szászváros	Hunyad vm.	600	—	600	—
46	Kapolcs	Zala vm.	408	—	192	—
47	Bellatincz	Zala vm.	506	—	94	—
Összesen kor.			5355	41		

Ami a *rabbihelyetteseket* illeti, a törvény szellemének megfelelő elvi megállapodás, hogy sem segédlelkész, sem rabbihelyettes a lelkészi jövedelem kiegészítésére igényt nem tarthat. Ha azonban a hitközség a rabbihelyettesét — habár az eddigi jogaival, kötelességeivel és illetményeivel, tehát változatlan feltételek mellett is — rabbijává megválasztja, az erről szóló hitközségi közgyűlési jegyzőkönyv felterjesztése elégséges arra, hogy a minisztérium a megállapított jövedelemnek megfelelő kiegészítést kiutaltványozza. Erről az érdekelteket értesítettük már és elő is fordult, hogy egy hitközség a rabbihelyettesét rabbijává megtette, mire azután az illetőnek a minisztérium a felterjesztett hitközségi közgyűlési jegyzőkönyv alapján a kiegészítést már tényleg ki is utaltványozta. Kíváncsok, hogy e példát minden hitközség kövesse, hogy ezáltal a szerény viszonyok között tengődő rabbihelyettese jövedelmének az állam által való kiegészítését elérje.

Ami az *alkalmazott rabbi magasabb képesítését* illeti, a minisztérium szigorúan ragaszkodik az 1898. évi XIV. t. cz. 4. §-ának szövegéhez, mely szerint »jöveldelmének kiegészítését 1600 koronára csak azon lelkész igényelheti, aki igazolja, hogy az illető hittudományt valamely *hittani intézetben*, a hazai középiskola 8 osztályának elvégzése után nyilvánosan vagy magán uton, legalább 3 évig tanulta és ez utóbbi esetben valami hittani intézetben vizsgát tett, továbbá hitfelekezete részéről szabályszerű lelkészi képesítést nyert.« Vannak rabbik, akik hivatalba lépésük után szereztek csak meg a 8 gymnasiumi osztályról a bizonyítványt, és ezeknek a magasabb képesítéshez kötött nagyobb kiegészítési összeget a minisztérium engedélyezni nem hajlandó. De vannak olyan rabbik is, akik korábban végezték ugyana 8 gymnasiumi osztályt, azonban nem képesek beigazolni, hogy a 8 gymnasiumi osztály bevégzésére után valamely hittani intézetben 3 évig tanultak. Minthogy a törvény csak általánosságban »hittani intézetről« szól, az a véleményünk, hogy egy *külföldi hittani intézet, vagy egy jesiba látogatásáról szóló bizonyítvány is elégséges a magasabb kvalifikáció megállapítására*, ha hitelesen beigazoltatik, hogy a hittani intézet látogatása a 8 gymnasiumi osztály elvégzése után történt. Hiszszük, hogy tárgyalás alatt lévő néhány figyelemre méltó esetben e nézetünknek érvényt szerezni sikerül. Az a két rabbi, akinek magasabb kvalifikációját a minisztérium akadálytalanul elismerte, a budapesti orsz. rabbiképző-intézetben nyert képesítő oklevelet.

A fent közölt jegyzékben felsoroltakon kívül még vannak kongrua-ügyek, amelyeknek tárgyalása azonban még annyira sem nyert befejezést, hogy az illető rabbiság *jövedelme* lett volna megállapítható. A rabbiság jövedelmének megállapítására minden egyes esetben nagy súlyt helyezünk. Fontosnak tartjuk ezt azért, mert, ha a minisztérium a rabbiság jövedelmét megállapította és ennek utána a hitközség magasabb képességgel bíró rabbit választ, akkor annak idején, csak a választási jegyzőkönyv és a rabbi okmányainak bemutatására lesz szükség, hogy azok alapján a minisztérium a megállapított jövedelemnek megfelelő kiegészítési összeget haladéknélkül folyósítsa.

Az állami költségvetésben a folyó évre a lelkészi jövedelem kiegészítésére *egy millió korona* volt előirányozva és ebből az összegből a mi felekezetünk a fenti jegyzék szerint csak 5355 korona 41 fillért vett igénybe. Köztünk és a többi felekezet között ez az arány meg fog maradni akkor is, ha a még folyamatban levő valamennyi ügy letárgyalva és a teljes kiegészítési összegek folyósítva lesznek. Vajmi csekély és elégtelen az a segély, mely felekezetünkre a kongruatörvény alapján jut. Amint a viszonyokat ismerjük, a keresztény felekezetek mindegyike sem tekinti igényeit a kongruatörvény által teljesen kielégítettnek. Hangsúlyozta is legutóbb már az ágostai hitvallásu evangélikus egyház egyik püspöke, hogy az *állami dotációnak a többi egyházak dotációjára arányában való felemelése és törvényben bizto-*

sitása nemcsak törvényes követelménye, de életfeltétele az egyháznak. Ez a mi nézetünk is az izraelita felekezet szempontjából. Csak néhány ezer forintba rugott az az összeg, mely még két évvel ezelőtt szegényebb sorsu lelkészek segélyezésére rendelkezésünkre állott és ezzel az összeggel is sok szűkölködő rabbi anyagi helyzetén birtunk segíteni. A kongruatörvény életbelépése óta a rabbiknak azelőtti segélyezési módja megszűnt, pedig hány rabbi létezik, aki az egyházpolitikai törvények életbelépésével jövedelmének tetemes részétől elesett és ezért kárpótlást nem kapott. Sajátos felekezeti viszonyainknál fogva a kongruatörvény által nem látjuk beváltva azokat a komoly ígéreteket, melyeket az egyházpolitikai törvényeket tárgyalató kormány annak idején tett. Ez ígérek folytán a lelkészek teljes kártérítést vártak az államtól és e várakozásuk nem teljesült.

De egyébként is rászorult felekezetünk az államsegélyre, mert mindaddig, míg az autonómiánkkal a hivekre kötelező módon nem élhetünk, nem teremthetünk intézményeket szegény hitközségek és hitközségi alkalmazottak szorult helyzetének szükséges javítására. Arra kérjük tehát a tisztelt Gyűlést:

Méltóztassék az országos irodát megbízni azzal hogy a m. kormányhoz előterjesztést intézzon, melyben tényleges viszonyainkat kifejtve, azt a kérelmet terjeszse elő, hogy legszükségesebb segélyek megadhatására az állami költségvetésbe az izraelita egyházi célokra megállapított javadalmi összeget végre már a többi egyházak dotációja arányában emelje, mely esetben felekezetünkre e czímen legalább százszáz korona jutna.

V.

Feltettük, hogy a t. Gyűlést érdekelni fogja az **Országos Magyar Izraelita Közalap** állapota s ezért megkerestük a Közalap elnökségét, hogy a tisztikar működését velünk megismertetni szíveskedjék. A beérkezett értesítés alapján közöljük a következőket:

A közalap tisztikara működésének ideje alatt első sorban a jegyzett összegek részleteinek behajtásával, a kötelezettségek rendszeres nyilvántartásával és a befolyt összegeknek czélszerű kamatoztatásával foglalkozott.

A pozitív működés tekintetében a tisztikar a közalap bizottsága által számára megjelölt utra lépett és ehhez képest hazánk északra dülő megyéiben az iskolák alapításának ügyével foglalkozott.

Máramarosmegye Kőrösmező községében Groedel testvérek a célra való tekintettel 6400 korona előnyös áron voltak szívesek ottani házukat átengedni. E házban már a legközelebbi napokban fog megnyílni a közalap első iskolája egy tanítóval és egy kézimunka tanításával is foglalkozó tanítónővel. Bizvást hiszszük, hogy ez iskola ottani hitfeleinkre igen áldásos lesz és reméljük, hogy annak tapintatos és czéltudatos működése a környékbeli hitsorsosaink körében is megkedvelteti a kultúrát.

A közalap vagyoni helyzetét a következő adatok tüntetik fel:

	Korona.
<i>Jegyzések összege:</i> 2—10 évi törlesztésre alapítványok, melyek után az illető tettelek évi kamatot fizetnek:	715.762.54
	164.200.—
Összesen:	879.962.54
	Korona.
<i>Törlesztések fejében eddigelé befolyt:</i>	495.374.86
A Magyar általános hitelbanknál van elhelyezve készpénzben:	47.467.—
értékpapirokban:	364.600.—
Összesen:	412.067.—

Igyekezni fogunk oda hatni, hogy a ker. elnökök legközelebbi gyűlése alkalmával a közalap bizottsága is ülést tartson, hogy a ker. elnököknek alkalmuk legyen nevezett alap kezelésére, esetleges gyarapítására és hova fordítására nézve nézeteiket nyilvánítani.

VI.

Az izr. **községkerületekkel, hitközségekkel és egyesekkel** élénk érintkezésben álltunk, szintugy a **minisztérium** is állandóan véleményező közegeül tekintett bennünket. A **községkerületek** saját hatáskörünkben is figyelemreméltó tevékenységet fejtettek ki.

A IV. izr. **községkerületben** nemcsak az elnöknek, aki felekezeti érdekeinkre példás figyelemmel és szorgalommal ügyelt, hanem a **községkerületi bíróságnak** is jutott munkája. A turóc-szt-mártoni izr. hitközség tisztújító közgyűlése ellen merült fel panasz, melyben hosszas tárgyalások után a kerületi bíróság hozott döntő ítéletet. Ezen ítélet ellen a turóc-szt-mártoni izr. hitközség néhány tagja semmiségi panasszal élt, minek folytán a kerületi elnök az összes iratokat hozzánk bemutatta, mi pedig azokat a nm. vall. és közokt. minisztériumhoz felterjesztettük. A semmiségi panasz azt a kérelmet tartalmazta, hogy a bírósági határozat megsemmisítével az ügy újabb elbírálására a VI. izr. községkerület bírósága delegáltassék. A minisztérium múlt évi decz. hó 6-án 92212. sz. a. kelt rendeletével a kérelmet elutasította, mert a folyamodó fél semmiségi okot fel nem hozott, a községkerületi bíróság eljárásában pedig szabálytalanság felfedezhető nem volt.

A III. és VIII. izr. **községkerületekben** is akadt a **bíróságoknak** dolguk. Első helyen egy adóügy, utóbbin pedig egy rabbi özvegyének nyugdíj-ügye nyert elintézését. Az ítéleteket a vesztés felek semmiségi panasszal támadták ugyan meg, minélfogva az iratok felső helyre lettek terjesztve, de itt is a semmiségi panaszok elvetését helyezhetjük biztos kilátásba, mert a bíróság eljárása ellen panasz felhozva nem lett, az ügy érdemében felhozottakat pedig a minisztérium érintetlenül hagyja.

A XXI. izr. **községkerület** f. évi április hó 22-ikén tartotta **tisztújító közgyűlését** és ez alkalommal elnökéül ismét dr. **Berkovics** Ferencz urat választotta meg. A terhes és egyelőre nem nagy reményekkel kecsegtető munkára gondolva, melyet kerületi elnökeink magukra vállaltak, a fölötti örömünknek kell kifejezést adnunk, hogy dr. **Berkovics** ur az elnökséget ismét elvállalta és

ezzel számunkra továbbra is egy munkatársat biztosított, kinek tanácsait további teendőinknél nehezen nélkülöztük volna.

A hitközségek, azoknak alkalmazottjai, egyes hitrokonaink, de *törvényhatóságok* és különösen *szolgabírói hivatalok* is bizalommal fordulnak folytonosan hozzánk, valahányszor utmutatásra van szükségük. *A különböző miniszteriumokhoz beérkező ügyek, melyek a felekezeti érdekeinket csak a legtávolabbról érintik, szintén leküldetnek hozzánk*, véleményünk nyilvánítása végett. Igyekezetünk oda irányul, hogy felekezeti ügyeink terén minden viszály lehetőleg békés uton elintézését nyerjen és a hatóságok legalább azt a fokát az önkormányzati jognak, mely testületeinket a jelen állapotban is megilleti, kellően respektálják. Általában *az az örömdetes tapasztalatunk, hogy a hitközségekben felmerülő egyenlenségek száma évről-évre apad és hogy azok élükből sokat vesztek.* Kíváncs, hogy a hitközségekben a viszályok teljesen megszűnjenek és ez maga után vonja az egész hazai zsidóság békés összetartását, amely a legbiztosabb alapját képezné autonóm szervezetünk sikeres kiépítésének.

VII.

Nem zárhatjuk be jelentésünket anélkül, hogy meg ne emlékezzünk arról a sajnos körülményről, hogy a hozzánk érkező jelentések szerint az egyházpolitikai törvények életbelépte óta *az izraelita hitközségek évről-évre nagyobb nehézséggel fedezik szükségleteiket.* Az anyakönyvi bejegyzések utáni díjakról teljesen le kellett mondaniok, nehogy a hivatást a felekezet anyakönyvvezéstől távol tartsák; az esketési díjak tetemesen le lettek szállítva, nehogy a magasabb díjak folytán a felek a vallásunk szerinti házasságkötéstől eltekintsenek és a mostani viszonyok mellett a kultuszadó kivetésénél is a legnagyobb kimérettel kell eljárni. Ezen felül szomorúan tapasztaljuk, hogy veszteségünk, melyet az *áttérések* által szenvedünk, szintén évről-évre emelkedik. Az ország közállapotairól legujabban megjelent kormány-jelentés kapcsán közzétett *»statisztikai évkönyv«* szerint *az áttérések folytán az izraelita felekezet vesztesége volt:*

1896. évben	. . .	97 lélek.
1897. »	. . .	178 »
1898. »	. . .	221 »
1899. »	. . .	308 »
összesen		804 lélek.

Aki a »statisztikai évkönyv« adatain végigtekint és a hazánkban létező törvényesen bevett felekezetek beléletét éber figyelemmel kíséri, az csakhamar meggyőződhetik annak valóságáról, hogy *az egyházpolitikai törvények a legnagyobb kárt, minden tekintetben, az izr. felekezetnek okozták.* Nem panaszképen említjük ezt fel, hanem egyszerűen a tényt kívántuk konstatálni s hozzátesszük, hogy a liberális diadalra jutását, felekezetünk még áldozatok árán is örömmel üdvözlö.

Ami azonban méltán aggodalommal tölt el bennünket, az a jelen tespedő állapot, melyben minden intézményünk lézeng és hitközségeink fejlődni nem képesek, a közművelődés és közjótékonyosság terén felmerülő azoknak a kötelességeknek a teljesítésére pedig egyáltalán képtelenek vagyunk, melyek a hazai zsidóságot, mint *törvényesen bevett* felekezetet, megilletik. Ennek láttán teljesen el kellene csüggednünk, ha nem volna rendületlen a hitünk, hogy — amint a törvényesen bevett *keresztény* felekezeteknél történt — a mi felekezetünk is a kellően szabályozott és biztosított autonómiában leli majd meg azt az életforrást, melyből az intézményeinek, valamint a hitélet és vallásos életnek fejlesztésére szükséges erőt és tehetséget meritheti.

Midőn tehát szomorú hitügyi viszonyainkra rámutatunk, azok orvoslására más módot meg nem jelölhetünk, mint amelyet előadtunk abban az előterjesztésünkben, melyet az 1896. évi január hó 6 án tartott gyűlésünkben a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter urhoz autonómiánk tárgyában intéztünk. Mint-hogy pedig ez az emlékiratunk — amint jelentésünk kezdetén megjegyeztük — még semmitéle elintézésben nem részesült, arra kérjük a t. Gyűlést:

Méltóztassék a m. kormánynál — tarthatatlan viszonyaink leplezetlen feltárása mellett — a most említett előterjesztésünk kedvező elintézését alkalmas módon megsürgetni. Hadd váljék végre lehetővé, hogy a törvényesen bevett izraelita felekezet a reá háruló kötelességeknek önkormányzati uton megfeleljen.

Ezekben adván elő jelentésünket, tisztelettel kérjük a t. Gyűlést, hogy azt tudomásul venni s az abban előadott javaslatokat elfogadni méltóztassék.

*

A jelentés nagy tetszésre talált az elnököknél, kik az abban foglalt javaslatokat — beható tanácskozás után — elfogadák, — Jelesül megbízást nyert az elnökség: hogy *az izraelita egyházi czélokra* megállapított állami dotatio felemelése iránt a kormányhoz felterjesztést intézzen; és hogy egy újabb felterjesztéssel a vallás és közoktatásügyi miniszternél az *autonomia* tárgyában átnyújtott 1896. évi előterjesztés elintézését megsürgesse.

A gyűlés ezután az Országos Iroda elnökségének czéltudatos, körültekintő és sikeres működéséért köszönetet szavazott; különös elismerését nyilvánította *Simon József dr., kir. tanácsosnak*, a ki — a gyűlés egyhangú határozata folytán — hivatalos működésénél ezen túl *»az Országos Iroda főnöke«* címet fogja használni. Végül a pesti izr. hitközség előjáróságának az ülés terem átengedéséért köszönet szavaztatván, az elnökség elintézésével a gyűlés véget ért.

Egy héber-perzsa szótár.

Az orsz. rabbiképző intézet értesítőjében megjelenő tudományos munkák rendszeren irodalmi esemény számba mennek. Nemcsak azért, mert a tudományos világnak, szorosabban véve a zsidó irodalom barátainak figyelmét újra meg újra ráirányítják arra, hogy főiskolánk tanári karában helyet foglalnak a modern zsidó tudomány számottevő képviselői, hanem azért is, mert a zsidó tudományt magyarul tárgyaló könyv még mindig ritkaság. Amin nem is lehet csodálkozunk, tekintve, hogy magyar nyelven írott könyv a külföld előtt hét pecséttel van lezárva, és hogy hazánkban, főleg a nemzsidó theológusok körében, hiányzik az érdeklődés a tudomány ezen szaka iránt. Ezért kettős örömmel fogadjuk mindig a rabbiképezde értesítőit, melyek magyar és német nyelven jelenvén meg, ország-világnak szólnak és tudományos becsüknél fogva a mi tudósaink tehetségét és dicsőségét hirdetik.

Az idén dr. Bacher Vilmos tanár munkája kíséri az értesítőt. Ez a hangyaszorgalmu tudós, aki maradandó nevet vívott ki magának azáltal, hogy a hagyományos irodalom agadait ékes sorba fűzte hatalmas 6 kötetes munkájában, mely a tannák és amórák exegézisét tárgyalja, és a soká rágalmozott zsidó érkölestant tényekkel, a zsidóság nagyjainak, tanítóinak mondásaival és gondolkodásmódjával hallgatóg rehabilitálja; aki ezen munkának mintegy természetes folytatásaképen a közép-kori vallásbölcsesek szentírásmagyarozatát tárta ki élénk művészi csoportosításban, a felfogásnak a kor eszméi szerinti változásában a zsidó szellem alkalmazkodási képességét mutatván be: ez az ernyedetlen tudós most egy XIV. századbeli héber-perzsaszótár kritikai bonczolgatását teszi közzé, mely szótár tanúság arra, mint értette a zsidó hazája nyelvét, hona szavát. »Mutat nekünk perzsa nyelvű zsidókat; a mongol birodalomnak törökök által lakott egyik tartományában, a kik buzgón foglalkoznak a szentírás és a hagyományos irodalom műveinek tanulásával és azon vannak, hogy azoknak tartalmát perzsa anyanyelvükön értelmezzék.«

E héber-perzsa szótár, melyet *Urgendzben*, egy eddig a zsidó irodalomtörténetben elő nem forduló turkesztáni városban írt *Salamon b. Sámuel* a XIV. században, úgy tartalmára, mint eredetére nézve egyetlen a maga nemében. A különféle irodalmi területeknek t. i. a szentírásnak, targumnak, talmudi és midrási irodalomnak, valamint néhány más könyvnek — szókinsését egyesíti magában és közli a cikkek perzsa fordítását héber átírásban. Három töredékes kéziratban maradt ránk a szótár, melynek czime מְרִיבָה; e szó jelöli a munka főcélját és tartalmát: tolmácsolás, fordítás. A cikkekjelző szónak nem csak perzsa fordítására szorítkozik e szótár, hanem igen sok hosszabb vagy rövidebb fejtegetést is tartalmaz rendszeren perzsa, vagy héber, néha arab nyelven, magyarozatait pedig többnyire példákkal is megvilágítja. Ennélfogva a tágabb irodalomtörténeti fontosságán kívül különösen érdekes és tanulságos ezen szótár korának és keletkezési helyének szentírásmagyarozatára, nyelvtudományára vonatkozólag. Azon számos, az ezret meghaladó cikkek pedig, mely ismeretlen — a talmudi irodalom szótáraiban elő nem forduló — szónak fordítását nyújtja, a szótárt a csak korának szánt közönséges segédkönyv ugyszólván helyi érdekű jelentőségén felül, valóságos forrásmunka rangjára emelik és régiség értékénél maradandóbb becsüvé teszik. Mindez arra ösztönözte. Dr. Bacher Vilmos tanárt, hogy a hiányos kéziratok alapján a munkának egy teljes

másolatát készítse el és azt egész terjedelmében tanulmánya tárgyává tegye. Külömböző szempontokból vizsgálja a szótárt azzal a kritikai éleselműséggel és alapos-sággal, mely minden munkájára rányomja szerzője bélyegét. Minden magyarozatnak, szónak levonja tanulságát, általános és részletes osztályokba, könnyen áttekinthető csoportokba sorozza, megállapítja forrását, kimutatja helyét és hasznát a nyelvtudományban. Fontosabb adat, feljegyzésre érdemes eltérés, fejtegetés nem marad észrevétlenül, a szótár magyarozási módja, sajátosságai, rendje, különöségei a legaprólékosabb részletekig, a legfinomabb nuance-okkal tárgyaltnak.

Miután az I. fejezetben a *szótár kéziratairól* értekezik és megállapítja korukat és régiségüket, a II. f.-et teljesen a szótár szerzőjének *Salamon ben Sámuel*-nek *Urgendzsből* szenteli. Itt figyelmeztet az országnak a török törzsekkel folytatott élénk kereskedelmi forgalmára, melynek a szótár egy különösen kiemelkedő gazdagságát tulajdonítja: a reáliáknak, az ipar és kereskedelem tárgyai neveinek bő ismeretét. Igen érdekes e fejezet végén az az adat, mely a jargon nyelvnek fejlődésében közös jelenségekre utal. A szótár ugyanis gyakran héber vagy arameus főnevet perzsa igével köt össze, a milyen kifejezések pl. a zsidó-német nyelvjárásban is szokásosak. Pl: malkusz zeden, amit német jargonban is így mondanak malkesz schlagen; táanis dāsten-tainesz halten stb.

A III. f. *Sámuel ben Sámuel nyelvismereiteivel* foglalkozik és szómagyarozatai alapján kimutatja, hogy S. b. S. a sémi és a perzsa nyelveken kívül a török, görög és latin, de még a román (főleg olasz) nyelvekben is jártas volt. Áttér ezután a *S. b. S. által földolgozott és felhasználott irodalomra*, melynek sorában a szentírás, targumon és a misnán, talmudon és midráson kívül a Halákhót Gedólót, Bar Szira, a második templom krónikája, a titkok könyve, Ászáf könyve és egyéb névtelen források szerepelnek. E fejezetben, a szótárilag földolgozott irodalomnak kimutatása után, még a S. b. S. által felhasznált irodalmi segédeszközöket említi; ezek Száadja gáon és Rasi munkái, azonkívül egy-két más kommentár és szótár. *Salamon b. Sámuel szótára* czímen a munka általános fejtegetése következik, mely célját és tervét, tartalmát és jellemzését nyújtja és az írónak nyelvtani álláspontját és a cikkek felvételénél s a szóalakok választásánál mérvadó szempontokat tárgyalja. A VI. f. a *bibliai és talmudi szóértelmezéshez* nyújt fontos és érdekes adalékokat, annak módját 2 szócsoport közlésével bemutatva. A jelentések tarka sokneműségét, mely a szótár cikkesorozatjaiban nyílvánul, abból magyarozza, hogy az író az összefüggésből állapítja meg a szavak értelmét, így tehát a szóértelmezés mintegy kivonata a szentírás-magyarozatnak. Miután a szóértelmezését jellemezte és annak forrásait felderítette, a VII. f.-ben áttér a S. b. S. művében nyilvánuló *nyelvösszehasonlításra*, kiemelve néhány érdekesebb részletet, mely egyuttal a szótáriró tudománytalan, tisztán empirikus eljárását mutatja. A VIII. f.-ben szerzőnk ama több mint ezer — a héber függelék IV. szakaszában közölt cikkek jórészenek megfejtését kíséri meg sikerrel, mely szokat a targum, talmud és midrás szótárak nem ismerik. Egy részüket csak eltérő — néha a mienknél helyesebb — olvasatnak ismeri fel, más cikkekét a szír, görög, arab és perzsa nyelvekből fejt meg, az idegennyelvű elemeknél még többet azonban héber és aram gyökökre és szókra sikerül visszavezetnie. A IX. f. *nyelvtani adatokkal*, különösen az ige-gyökkel és változásaival foglalkozik, a X. f. felsorolja az *eltérő olvasatokat a szentírás szövegéhez*, a XI. az *eltérő olvasatokat a targum szövegéhez*; a XII. f. végre *egy-egy szentírási helyek*

magyarázatát, melyek exegetikus érdekek birnak, számos olyan részlettel, mely igen tanulságos ha csak mint szentírásmagyarázati kuriózum is, vagy annak jellemzésére, miképen értette Salamon ben Sámuel kora és köre a bibliai szöveget. Az értekezést egy 76 oldalra terjedő héber függelék kíséri, mely 3 fejezetben érdekes példák-
kal világítja meg a tárgyalás egyes pontjait, mutatványokat közül a szótárból, adalékokat a héber szóértelmezéshez, a talmudi szómagyarázathoz. A befejező 4. fejezet az említett ismeretlen szók lajstroma. Az irodalomtörténet, a nyelvtudomány és a szentírás magyarázat tanulmányával foglalkozóknak bőséges anyagot szolgáltat a munka. Általánosítása ugyan a dolog lényegében rejlő száraz tudományos tartalom miatt kitarást, figyelmet és türelmet igényel, de a tanulságok gazdag halmaza, a kielégített tudvágy öröme, melylyel a kutatót kísérjük az általa egyengetett utakon, bőven kárpótól e nehézségében is szép és ridegségében is impozáns munka tanulmányozásáért. A tudomány egy új munkával gazdagodott, Dr. Bacher Vilmos ugyanis dushajtású babérága egy örökzöld levéllel díszesebb lett.

Doctor.

Drámai költészet és színház a zsidóknál.

Huber Lipó¹, theol. tanár, főszentszéki ülnök, ily című könyvéből

(Folytatás.)

Ámde a zsidók a külső hatalom kényszere alatt vérző szívvel csak túrték a színházakat országukban. Látogatni, a bevándorlott pogányokon kívül, csak azon aránylag kevés közömbös zsidó látogatta, aki ősei vallása iránt már elhidegült. A vallásához hű buzgó zsidóság zöme (chassidaeusok, pharisaeusok) azonban nemcsak nem rokonszenvezett a színházakkal, hanem írástudói és tanítói után indulva, kikben az ősi hittel egybeforrtnemzet képviselőit tisztelte, valósággal perhorreskálta, irtóztott tőlük. *Flavius József*, midőn leírja a N. Heródes által Jeruzsálemben épített nagyszerű színházat és amphitheatrumot, nemcsak azt mondja, hogy az, mint nem őseiktől származó idegen dolog nem fér össze a zsidók erkölceivel és ősi hagyományaival, hanem világosan olyannak tünteti föl a színházakat, mint ahol a benszülöttek nagy tiszteletben tartott ősi szokásaik és erkölceik nyilvánvaló bomlasztóit, megrontóit látták. A buzgóbb zsidók között pedig Heródes ez építkezése oly felháborodást és ingerültséget idézett elő, hogy tizen össze is esküdtek élete ellen s törökkel fölfegyverkezve lestek reá a színházban. De az összeesküvés elárultatván, Heródes e napon távol maradt, az összeesküvőket elfogatta és kegyetlenül kivégeztette. Ámde az áruló sem kerülte ki sorsát, mert nemsokára egy népcsődület meglynchelte és darabokra szétszaggatott testét a kutyáknak dobta. S midőn Heródes e tetteseket is megbünteté, ugyancsak nagy óvintézkedéseket kellett tennie, nehogy az általános felháborodás nyílt lázadásá fajuljon.

A zsidóság tudósai, tanítói, miként a profán multságokat egyáltalán, úgy a színházat sem voltak képesek összeegyeztetni a mozaizmus, a farizaizmus szabványaival és Izrael komolyságával, méltóságával. Világosan kitűnik ez a Talmúdból, a Targumókból és a Midrásoknak nevezett szentírási kommentárokból. A zsidó tudósok felfogása szerint u. i. e multságok nemcsak a Tóra tanulmányozásától vonják el az izraelitát — melylyel pedig éjjel napl kellene foglalkoznia, — hanem frivolitásukkal meglazítják az erkölcsöket, sőt egyenesen

erkölcstelenségre és bálványozásra vezetnek. Ép azért a színházak és circusok látogatását (mely utóbbiakban merő mulatságból embervért is ontanak) nemcsak a tudós méltóságán alul álló, hanem egyáltalában izraelitához nem illő cselekedetnek, sőt bűnnek tartották, s mint hagyományaikat, ősi vallásukat s erkölceiket veszélyeztető idegen, pogány intézménytől oly megvetéssel fordultak el, akár a bálványozástól s a népet azok látogatásáról föltétlenül eltiltották s a tilalom megszegőire átkot szórtak.

Végleg elidegenedtek a zsidók a színházról és circusokról a Kr. u. II. és III. században. Ezt egyrészt azon körülmény idézte elő, hogy Titus Jeruzsálem elpusztítása után a Vespasian és Domitian tiszteletére Szíria városai-
ban rendezett játékoknál a zsidó foglyok ezreit hurcoltatta az amphitheatrumokba, ahol részint gladiátorokként egymás ellen, részint vadállatok ellen küzdve pusztultak el; másrészt a pogányok azon eljárása, hogy a színházban a színészek sértő élcelődéseinek s gunyos tréfáinak ezéltáblái gyakran épen a zsidók voltak.

Jellemző adatot szolgáltat arról, minő csúfot űztek a zsidóságból a színházak, a III. század végén élt rabbi *Abbahú*. Azt írja u. i.: »Bevezetnek egy tevét színház-
zaikba gyásztakaróval. Erreaz egyik (színész) azt kérdezi a másiktól: Miért gyászol ez (a teve)? Mire azt felelik: A zsidók a szombat-évet ülik (melyben sem nem szántanak, sem nem vetnek), nincs tehát fűvük s megeszik tövisseit; azért gyászol ez (a teve).«

S ugyanígy: »És bevezetnek a színházba egy borotvált (kopasz) fejű bohóczot (aki zsidót ábrázol). Erre az egyik azt kérdezi a másiktól: Miért kopasz ennek a feje? A másik azt feleli: Mert a zsidók megülik a szombatot, s a mit hétköznapon szereznek, azt mind elfogyasztják azon; azért nincs (tűzre való) fájuk, a mivel főzhetnének; összetörik tehát ágyaikat, hogy főzhessenek s így kénytelenek a földön aludni és henteregnék a porban« (tehát a földön való fekvés okozza náluk a kopaszságot).

Természetesnek kell tehát tartanunk a zsidó tudósok és az orthodox nép magatartását s a színházak és circusok ellen hozott elméleti tilalmaknak a végletekig való szigorítását.

Hogy mindezek daczára mégis akadtak zsidó ifjak, akik egyenesen a *színészi pályára* adták magukat, az csak annyit bizonyít, hogy kivételesen voltak a zsidók között is őseik vallásával s a rabbinusi szabványokkal nemtörődők, de mindenesetre jellemző a görög-római kultúra hódító erejére, mely még az őseinek vallásához és a farizaizmusához oly szívósan ragaszkodó zsidók közül is ennyire el tudott egyeseket tántorítani.

A palesztinai orthodox zsidók szigorú felfogásától azonban lényegesen különbözött az egyiptomi hellén kultúra befolyása alatt fölnevelkedett, u. n. *hellenista zsidók* nézete és magatartása. Ezek világfelfogása egyáltalában sokkal enyhébb s a pogányokkal való társadalmi érintkezése sem volt oly rideg, mint az exclusiv és merevebb palesztinaiaké. Ősi vallásuk megtartása mellett sokban eltértek ők idővel eredeti szokásaiktól, elhagyták ősi nyelvüket is, a göröghöz szegődvén. De ép ezért mint laxistákat nem is bécsülték őket sokra palesztinai hit-sorsosaik.

(Folytatása következik.)

Egy kis imádság.

— Irta: Kompert Lipót. —

3.

(Folytatás.)

Férje beszéde, mely a megszokott hangon volt tartva, Esztert annyira megnyugtatta, hogy szinte gunyolódva kérdezte:

— De hát, ki az a szerencsés? Ne feszítsd túl kíváncsiságomat!

— Te éppen úgy ismered, mint én — szólt hal-
kan Lőw Lakab. — Testvérbátyám fia.

— A négykezű Mayer? — ijedt fel Eszter olyan éles hangon, minővel nem szokott élni és felállt, hogy megint erőltlenül dőljön vissza székébe.

Lőw Jakabnak nehezére esett, hogy haragját e pillanatban meg kellett fékeznie. Homlokán a harag ere rettenetesen megdagadt, mégis türtőztette magát.

— Hogy e tekintetben minden asszony egy kapta-
fára temett! Azt hiszed, négy kéze van? Én csak ket-
tőt vettem nála észre és ezek olyan munkások és dol-
gosak, hogy az egész utczában sincs, kié kiállanak vele
a versenyt. Tudom, mit tartasz te négy kéznek... Pletyka,
mende-monda! Testvérbátyám fia nem a mai könnyü-
vérű világból való és ezért áldva és dicsőítve legyen
Isten ott a magasban. Azt hiszed, különben eszem ágá-
ban is lett volna?! Nekem nem is volna máskép
inyemre, csak is négy kezével!

Eszter hallgatott. Tisztán látta férje terveit, melyek mint bevégzett szövevény álltak szemei előtt. De nem azon nők közé tartozott, kik ilyen esetekben jó-hiszemű, igaz jogukat egy kockára teszik, mely vagy a győzelmet, vagy a teljes vereséget helyezi kilátásba. Egyelőre szívébe zárta férje tervét, és titok pecsétjét nyomta reá. De éjjel-nappal érezte helyét — és ha Blümelére tekintett, a kimondhatlan fájdalom elől nem talált menekvést.

Az majd csak később tetszik ki, hogy Eszter ellenke-
zése éppen nem homályos sejtelemről fakadt, és magával tökéletesen tisztában volt. Eszter ugyanis tudta, hogy leánya ezen egyszerű kérdésre: Blümele, hozzámennél-e Mayer unokatestvéréhez? — hangos kacajjal felelne, mert Blümelét előfogta a nevetés, ha csak Mayer unoka-
testvére gondolt is... és a mi meg elég furcsa, Eszter e tekintetben egészen leánya részén volt.

Lőw Jakab testvérbátya fiának, t. i. csakugyan meg volt az a baja, hogy a természetől nyerteken ki-
vül két fölösleges keze volt. A dicséretből, melylyel róla nagybátya megemlékezett, betűt sem kell elvenni; a »zsídó-utczá«-ban csakugyan nem volt hozzá fogható; ki életrevalóságban és becsület dolgában túl tett volna rajta; de a tény, hogy Mayer négykezű, mivel sem volt kevésbé meggyőződése és közhiedelme az utca népessé-
gének.

Ez természetesen csak színleg felelt meg a való-
ságnak; élcz volt az egész s gúnynév. De mikor akadályozta ez meg a népet, és pedig a »zsídó-utca« népet, mely éles szemmel figyel meg minden visszásságot, abban, hogy kiaknázhassa, hogy a mi élcz, azt szatírának vegye! És Mayer még csak nem is volt olyan viszás alak. Az igaz, kicsire temett rajta minden, még csak a katona mértékét sem ültötte meg; de karjai aztán olyan hosszúra megnyultak, hegy e tekintetben minden képzelhetőt fel-
lülmúlt s mi tagadás? — bizony karja olyannyira meg-
nyult, hogy ujjai majd a töldet érték; ezenkívül Mayernek az a szokása is megvolt, hogy, ha sürgős dolga akadt, a vagy méregbe jött, kezeit olyan gyorsan és ügye-

sen használta, hogy ilyenkor bizony úgy tetszett, mintha megkétszereződtek volna és mintha a kettőből — ami elég különös, — négy támadt volna. És ez volt mindama-
rosz, a mit Mayerről el lehetett mondani. Szerencsétlen-
sége főképen csak az volt, hogy ez a rossz egyáltal ne-
vetséges is volt és evvel szemben az emberek — tudva-
levőleg — soha meg nem szüntethető elkeseredéssel viseltetnek.

Mayer gúnyneve, a mi elég furcsa, nem a zsidó, utczának szüleménye volt, idegen termék volt az, melyet Jákó, a gyári könyvvezető eszelt ki. Az előtt is ott volt ugyan már a levegőben; de csak Jákó, a könyvvezető öntötte formába, adott neki hust és vért.

Jákó magyar származású volt és hogy röviden jellemezzem, hát a zsidó utca valamennyi eladó lá-
nyának bálványa. Pompás feje volt, fekete szőghaja, sötét villogó szeme és fényes fehér fogai, azonkívül kissé hetykésen felvetett piros ajka, melyet gyönyörű pörge bajusz szegélyezett. Jákó mellett valamennyi fiatal ember háttérbe szorult; a hol megjelent, ott úgy tetszett, mintha apró szárnyasok közé sas telepedett volna. Mind az az éles ellentét, mely az álmodozó, sötét természetű cseh és a szenvedélyes, heves vérű, egy forróbb nap hevétől tü-
zes magyar között van, feltűnt ott, ahol Jákó megjelent; és könnyű kitalálni, kié volt a győzelem. És pedig, szombat délutánonként, különösen nyáron és tavasszal tündökölt Jákó csillaga. Ilyenkor a zsidó-utczai eladó lányok bá-
tyáik, a menyasszonyok vőlegényeik kíséretében a szom-
szédos »hegyre« mentek, a mint azt a kis, körtefával beültetett dombot nevezték, mely a zsidó-utca házai tövéből emelkedett. Innen pompás kilátás nyílt; körös-
körül béke és nyugalom honolt és lent a lakásokban szombati csend ült tanyát. A lányok kacaja és cse-
vegése lehallatszott, sőt jó szem egyes alakokat, a mint egy hatalmas körtefa alatt a puha fűpárnákon ültek, könnyen felismerhetett. Helylyel-közzel a kacaj olyan han-
gos volt, hogy ez az embereknek, névszerint az anyák-
nak arcán, kik házuk előtt üldögéltek, mint a napfény szaladt végig és nem egy mondta el, hogy az a ma-
gyar fiu bizonyosan kösztük van. És bizony eltalálta, mert ha hiányzott közülük, csend és unalom honolt a hegyen. Jákó rendszeren avval a fogással élt, hogy csak akkor je-
lent meg, mikor a leányok mind összejöttek már. Hogy felvillantak ilyenkor a szemek, hogy kipirultak az arcok, de milyen görcsösen szorult ököibe egynehánynak keze! A nélkül, hogy szót is váltottak volna, a társaság egész hangulata megváltozott. És Jákó mindig új volt, mulat-
tató anyagának forrása kiapadhatatlan volt, mely min-
dig kristály-vizet csörgetett. Majd új tánczra tanította a lányokat, majd új játékra, melyben a zálogkiváltásnál valóssággal utólréhetlen volt, vagy pedig távol hazájáról regélt neki. Ekközben a szavát leső lányok elé Csehországba varázsolt hazájának mértőldes pusztáit, a rajta legelő ménesekkel és a viharral versenyt vágató csikó-
sokkal. Mäskor meg pásztortilinkót hozott magával és elfujta rajta azokat a édes-bus dalokat, melyek könyet facsarnak a szemből, rágyújtott egy-egy vigabb nótára, melytől az ember ereiben a vér is tánczol, ámbar szom-
baton a hangszeren való játszást nem tartották helyén valónak. Ezek a bús dalok egyik-másik leány szeméből kifakasztották a könyet, de ha Jákó ezt észrevette, nyom-
ban abbahagyta a dalt, vig nótára kezdett, vagy pedig tréfálódzott, mit a lányok alig győztek kacajjal.

(Folytatása következik.)

